

PETRU ISPAS

Trei zile de război, după încheierea păcii

dramă în trei acte

PERSONAJELE

(în ordinea intrării în scenă)

TELEFONISTUL, un băiat care visează la o meserie

CĂPITANUL, fost director de școală sătească

PLANTONUL, tânăr țaran cu gândul la pământ

Lt. OPROIU, „poartă moartea în ochi“

ACHIM, țaran tânăr, obsedat de foame

ONICA, idem

SARAMURĂ, idem

SÂNDESCU, tânăr muncitor, responsabilul grupei

SAMI, soldat intimplător

Sîl. DEDE POPESCU, abia ieșit din școală

UN OSTAȘ ROMÂN

UN OSTAȘ GERMAN

UN OSPĂTAR

Alți figuranți, în funcție de necesitate

ACTUL I

E luna mai. În Munții Tatra, zăpezii întirziate, din cînd în cînd rafale de vînt însoțite de lapoviță. S-a întunecat. În bordeiul în care a fost improvizat punctul de comandă se află căpitanul Stoenescu, telefonistul și ostașul de planton, care, în loc să stea afară, patrulează în bordei, prin dreptul ușii, cu un aer milităros.

TELEFONISTUL : Alo, alo, alo, Crișana, Crișana, aici Crivățul. Crișana, mă auzi ? Nu răspunde, domnule căpitan.
CĂPITANUL : Mai încearcă.

TELEFONISTUL : Alo, alo, alo, Crișana, Crișana, mă auzi ? Aici Crivățul, Crișana, Crișana... Nimic, domnule căpitan.

CĂPITANUL : (injurătură infundată) :
Încearcă, încearcă mereu. (*Către Plan-*
ton.) Și tu ce faci, mă ?

PLANTONUL : Să trăiți dom' căpitan,
planton.

CĂPITANUL : Sentinelă, mă !

PLANTONUL : Sentinelă, să trăiți !

CĂPITANUL : Aici ? Afară ! Dacă dau
nemții peste noi, ne umflă cu senti-
nelă cu tot.

PLANTONUL : E frig, dom' căpitan...

TELEFONISTUL : ...lapoviță, vînt, nici
un ciine să nu-l ții afară... În vâ-
găuna asta, nemții n-o să vină, cit îi
hăul.

CĂPITANUL : Gura ! (*Semn de lehami-*
te.) Mai încerci ?

TELEFONISTUL : Tot timpul, domnule
căpitan. (*Pauză.*) Domnule căpitan,
credeți că vine ?

CĂPITANUL : Ce, mă, primăvara ?

PLANTONUL : Nu, dom' căpitan, că
p-ai-a o simt eu. Vine sigur. Pacea, dom'
căpitan. Că stau pămînturile nelucrate,
și, la noi, pe Bărăgan, de mult tre-
buia băgat plugul în brazdă.

CĂPITANUL : Las-o baltă, soldat. Tre-
ba noastră e să-i batem pe nemți.
Cu pămînturile să se descurce ăia
de-acasă.

PLANTONUL : Păi, aia e...

CĂPITANUL : Adică, cum „aia e” ?

PLANTONUL : Nu mai e cine, dom' că-
pitan.

CĂPITANUL : Ce-mi pasă mie ? De-ai-a
stau în spatele frontului, de-ai-a sint
lăsați la vatră unii, să aibă grijă mă-
car de atîta lucru. (*Către Telefonist.*)
Nu răspunde ?

TELEFONISTUL : Deloc, parcă-i mort.
Da' nu mai are cine, că au venit și
voluntari. S-au golit satele, domnule
căpitan.

CĂPITANUL : Cam miroase a demobili-
zare. Ați obosit ? (*Plantonul și Tele-*
fonistul dau să răspundă amîndoi
odată.) Drepti ! E război, soldați !
Război, în care trebuie să împuști, dacă
nu vrei să fii, împușcat, să omori, dacă
nu vrei să fii omorît, să distrugi, dacă
nu vrei să fii distrus. (*Moale.*) Forma
legală a crimei colective, științific
organizată.

TELEFONISTUL (*mai mult pentru el*) :
Nu l-am început noi.

CĂPITANUL : În clipa asta, nu are im-
portanță cine l-a început. Or să-și
bată destui capul mai încolo, să anali-
zeze... Acum, trebuie să-l terminăm,
băieți, să-l terminăm învingători.
Peste ani, poate că o să vă dați și
voi seama cit de important este asta
pentru țara noastră.

PLANTONUL : Da' pămînturile, dom'
căpitan, ce vină au ele ?

CĂPITANUL : Mai ai frați ?

PLANTONUL : Am, surori. Și tata-i
fără picioare, de la Mărășești. Eu nu
știu de ce l-a luat mama, că l-a luat
așa, olog, că toată lumea zicea c-o
să facă numai copii fără picioare, da'
de unde, dom' căpitan, uite la mine
ce zdravăn sint, iar fetele sint cele
mai frumoase din sat ! Onică, de la
dom' sublocotenent Dede, e-n vorbă
cu aia mare, dar nu cred c-o s-o las,
că ăla-i sărac lipit, dom' căpitan, și
noi avem pămînt puțin, nici un pogon
de căciulă, că sintem cinci, adică eu
și patru fete, așa că ea trebuie să ia
unul cu pămînt, s-aducă și ea...

CĂPITANUL : Și dacă o să vă ia statul
pămîntul, așa cum a făcut Lenin în
Rusia ?

TELEFONISTUL : L-a naționalizat, dom-
nule căpitan. Adică, așa cum ne-a
spus nouă Săndescu, l-a dat celor ce-l
muncesc, adică țărănilor. De ce să-l
ia de la țaran ? Cine a mai pomenit
așa prostie ?

PLANTONUL : Păi ? ! Aia e.

CĂPITANUL : Ce tot îi dai cu „aia e”,
mă ?

PLANTONUL : Păi plugul, dom' căpitan.
Plugul.

CĂPITANUL : Am să-ți răspund și eu
eliptic, adică așa cum vorbești tu :
tractorul.

TELEFONISTUL : N-ajunge, domnule
căpitan.

CĂPITANUL : Semănătoarea, combina.
Adică, me-ca-ni-za-rea. Mecanizare.
Ați auzit de asta ?

PLANTONUL : Dar noi ? Noi, țărăni,
ce-o să facem ? Eu cred că glumiți.
Cum adică, sat fără țărani, cimpuri
fără țărani...

TELEFONISTUL : Oi fără ciobani, vaci
fără vâcari, porci fără porcari...

CĂPITANUL : Nu, nu chiar așa...

PLANTONUL (*răsuflînd ușurat*) : Păi ve-
deți, dom' căpitan ? Ne-ați speriat pe
degeaba. Ce fel de Românie o să fie
asta, fără țărani ? Nu se există, dom'
căpitan, ascultați-mă pe mine, că-s
vină de țaran. (*Pauză.*) Totul e păm-
întul, dom' căpitan, pămîntul. Să
mi-l dea mie, și uite, dom' căpitan,
cu miinile astea, rai fac !

TELEFONISTUL : Așa spunea Săndescu.
Că, pină una-alta, pămîntul o să se
ia de la moșieri și o să se dea la
țărani, la ăi de-l muncesc.

CĂPITANUL : Pină una-alta. Și, după
aia ?

PLANTONUL : Adică, credeți dumnea-
voastră că o să ne dea cu o mină și o
să ia cu cealaltă ?

CĂPITANUL : Să ne vedem noi acasă...

PLANTONUL : ...că de la mine nu iau ei
pămînt, decît dacă mă îngroapă în el.

TELEFONISTUL : Alo, alo, Crișana, Cri-
șana, mă auzi ? Parcă a băgat cineva

un dop...

CĂPITANUL : Nimic ?

TELEFONISTUL : Mort.

CĂPITANUL (*injurături infundate*) : De ce dracu' tocmai unitatea mea a trebuit să ajungă în vâgăunile astea...

TELEFONISTUL : Ați spus ceva, domnule căpitan ?

CĂPITANUL : Am spus, pe dracu' ! Încearcă măcar să afli ceva despre avanpostul sublocotenentului Dede Popescu.

TELEFONISTUL (*mormăie*) : Încerc, încerc, de trei zile numai asta fac.

CĂPITANUL (*furios*) : Ai spus ceva ?

TELEFONISTUL : Să trăiți, nimic. Vorbeam singur.

PLANTONUL : ...Că eu, dacă pun mina pe-o bucată de pământ, pe-o falcă mai ca lumea, așa, atunci s-ar putea să i-o dau pe soră-mea a mare lu' Oană, că o fi el mălai mare și fără izmană pe el, iertați cuvântul, dom' căpitan, dar e om muncitor, așezat... (*Ușa se deschide violent și intră locotenentul Oproiu.*) Stai, că trag ! Parola...

OPROIU : Tragi în... Marș afară, că-ți cîrlesc una de nu te vezi ! Vă salut, domnule căpitan.

(*Plantonul iese.*)

CĂPITANUL : Oproiule, ai reușit ?

OPROIU : Nu, domnule căpitan. Este imposibil să se ajungă la ei.

CĂPITANUL : Bine, domnule, dar trebuie să facem ceva ! Nu-i putem lăsa așa... E ca și cum i-am trăda...

OPROIU (*acru*) : Știu și eu. Sint șase zile de cînd stau acolo și apără trecătoarea. După calculul meu, de trei zile nu mai au nimic de mîncare, iar muniții...

CĂPITANUL (*izbucnește*) : Dar un calcul cum să-i scoți de-acolo, sau cum să-i ajuți, ai făcut ?

OPROIU (*trist*) : Domnule căpitan... Mi-au murit cîțiva oameni pînă acum, încercînd să ajungă la ei.

CĂPITANUL : Știu...

OPROIU : Și eu simt că-mi ard creierii. Parcă i-aș avea pe conștiință.

CĂPITANUL : Trebuie totuși să fie o soluție ! Nu se poate...

OPROIU : Este. Una singură : ai noștri să spargă frontul și să înceapă asaltul versantului ăstuia nenorocit.

CĂPITANUL : Iar nemții or să se arunce cu toată forța peste copiii ăia ! Cum Dumnezeu au rezistat pînă acum, nu știu.

TELEFONISTUL : Alo, alo, da, da, aici Crivățul, Crivățul, nu se aude... Să trăiți, am înțeles... Imediat. Domnule căpitan, legătura cu Comandamentul.

CĂPITANUL : Alo, alo, mai tare, vă rog ! Da, acum se aude. Căpitan Stoenscu la telefon. Să trăiți, domnule colonel ! (*Pauză.*) Vă rog... domnule colonel... re-

petăți... (*Pauză.*) Vă mulțumesc. (*Închide telefonul.*) ...Domnilor, prieteni, ieri... 8 mai, la orele 23,01, Germania a capitulat necondiționat. Războiul a luat sfîrșit. Pace și victorie !

(*Un moment de neîncredere, de ezitare, îndoială și speranță pe figurile tuturor, după care, izbucnire de bucurie. Plantonul apare în ușă.*)

OPROIU : Fug, mă duc să le spun și otașilor mei.

CĂPITANUL : Stai ! Ca să comunici pacea, nu-i niciodată prea tirziu.

OPROIU : Ca să comunici pacea, domnule căpitan, nu-i niciodată prea devreme.

TELEFONISTUL : Alo, da ! Da, este aici. Domnule căpitan, din nou Comandamentul la telefon.

OPROIU : Cred că nu se țin de farse ăia de la Comandament...

CĂPITANUL : Căpitan Stoenscu. Ordonați ! (*Pauză.*) Am înțeles. Și, dacă... Bine, sigur. Da, domnule colonel, vom raporta în termenii stabiliți.

OPROIU : Ce mai e ?

CĂPITANUL : E vorba de coloana germană pe care o țin în loc băieții lui Dede.

OPROIU : A fost oprită, s-au predat ?

PLANTONUL : Am zis eu că Onică ăsta e norocos... Odată, cînd mergeam amîndoi cu vitele, numai ce se apleacă și ridică de jos...

CĂPITANUL (*privire fixă pe Planton, care-și inghite vorba*) : Avem ordin să luăm legătura cu Comandamentul coloanei germane, să-i anunțăm, dacă încă nu știu, capitularea necondiționată a Germaniei și să le cerem să depună armele.

OPROIU : Stoenscule, ăia ne împușcă parlamentarii ! Sint fiare. Marea majoritate, S.S.-iști, sint fanatici pînă în măduva oaselor.

CĂPITANUL : E ordin, Oproiule.

OPROIU : Și de ce nu trimît ei, de la Comandament, de ce noi ? Eu n-am să pot da ordin nici măcar unui soldat... Nu pot să-I trimît la moarte sigură. Mi-ajunge că o să am pe conștiință toată viața grupa lui Dede.

CĂPITANUL : Ordinul este să meargă un ofițer. Mie mi s-a cerut să nu părăsesc comanda.

OPROIU : Ce vrei să spui ! ?

CĂPITANUL : Sintem numai noi doi. Ordinul, în ce mă privește, este ferm.

OPROIU : Bine, dar... Nu se poate ! Este inuman. Am scăpat cu viață pînă acum, e pace... (*Se privesc în ochi.*) Înțelegi ? E pace. Și... Sandule, acum mi-e frică... Pentru prima dată... mi-e frică. (*Parcă visînd.*) Catedra... Studenții... seminariile... Un singur cuvînt, și toate au ieșit la suprafață. Și... Nu, ăia nu vor

discuta, vor trage, vor trage fără sormație. E o crimă... Ne trimit la moarte sigură...

CĂPITANUL : Omeneste, sintem obligați să facem această încercare.

OPROIU : E inutilă, nu înțelegi ? Cum de nu poți să pricepi ? Sînt trupe S.S. Fanatici...

CĂPITANUL : E ordin.

OPROIU : Nu pot fi și ordine timpite ? (Cu o vagă speranță.) Poate găsim o altă soluție, prin radio...

CĂPITANUL (zîmbește trist și se echi-pează pentru plecare) : S-ar fi gîndit și alții la radio. Probabil că nu a dat rezultat, sau nu-i o soluție.

OPROIU : Ce faci ?

CĂPITANUL (malitios) : Ce zici, omul are dreptul ca, măcar o dată în viață, să-și asume riscul de a nu executa un ordin ? (Sec.) Preiei comanda.

OPROIU (dezmeticindu-se) : Stoenescule, n-ai să-mi faci mie una ca asta !

CĂPITANUL : Voi spune că nu te-am găsit. Și, ca să evit noi vărsări de sînge, am plecat eu. (Către Telefonist.) Așa să comunicîți la Comandament, după plecarea mea.

OPROIU (cu pistolul în mînă) : Încă un pas spre ușă, și trag.

PLANTONUL (introducînd cartușul pe țeava armei) : Lăsați pistolul, domnule locotenent, că, pe sufletul părinților mei, vă ciuruiesc !

OPROIU (tot cu pistolul în mînă) : În tine cuvîntul ăsta, PACE, n-a produs nimic ? Nu ești om ? (Mai mult căzînd pe o bancă.) A fost de-ajuns o clipă ca să reinvie toate... M-am văzut din nou acasă, cu mama, m-am văzut printre studenți... Înțelegi ? Nu mai aveam, pe mine haina asta. Și-atunci a sunat iar telefonul... Absurd... Aberant... Incredibil...

CĂPITANUL : Nu cred că se va întîmpla ceva rău. Poate vor și ei să discute, poate că au ajuns și ei la capătul răbdării. E o limită peste care nici un om nu mai poate trece...

OPROIU : Nu cred, sînt niște fiare. (Către Planton, bîgîndu-și pistolul în toc.) E-n ordine !

PLANTONUL : Să trăiți ! (Și-și reia plimbarea cu arma la umăr, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.)

OPROIU : Am un student care știe germana, și mai iau un ostaș, să ducă steagul alb... Prea mulți, și-așa...

CĂPITANUL : Va trebui să te grăbești.

OPROIU : Da, da, am să mă grăbesc... Am să mă grăbesc, domnule căpitan, am să mă grăbesc.

CĂPITANUL : Ai grijă, Oproiule... Dacă refuză discuția, dacă trag cînd vă apropiați, fi dați în... și vă întoarceți.

OPROIU : Pot să plec, domnule căpitan ?

(În poziție de drepti, Căpitanul și Locotenentul se salută, după care se îmbrățișează.) Să ne vedem cu bine, băieți. Să trăiți, domnule căpitan ! Ordinul va fi îndeplinit. (Iese. Un moment de tăcere stînjenitoare, după ieșirea Locotenentului, tăcere ruptă de Planton.)

PLANTONUL : Nu se mai întoarce, săracu' dom' locotenent... Am văzut eu, după ochi. Avea moartea în ei ! Se uita, așa, pierdut...

TELEFONISTUL : Gura, soldat ! Domnule căpitan, dați-l p-ăsta afară ! Cobeia dracului !

PLANTONUL : Nu mă drăcui, că eu nu-i doresc moartea. Că eu mă duc în locul lui și nu mor, că simt eu că am să trăiesc și-am să bag plugurile în pămînturile mele, și poate că-mi dau și pe soră-mea lui Onică, și-o să facem o nuntă, mamă, ce nuntă o să facem... Da' dumneata, domnule telefonist, să nu mă injuri, că eu nu vreau răul nimănui...

(Privirea Căpitanului îi retează din nou vorba. Și totuși, ideea de pace este mai puternică, ea s-a instalat în gesturi, în atmosferă.)

TELEFONISTUL : Domnule căpitan, e chiar pace ?

CĂPITANUL : Este, mă. (Pe diferite tonuri.) Pace, pace, pace, pace...

PLANTONUL : Și ce-o să faceți, acum, dom' căpitan ?

CĂPITANUL : Cum, ce-am să fac ?

PLANTONUL : Păi, dacă-i pace !

CĂPITANUL (izbucînd în rîs) : Cum te cheamă ?

PLANTONUL : Mănoiu, să trăiți ! Că noi așa sîntem în sat, aproape jumătate alde Mănoiu, iar cealaltă parte, alde Onică. Aliați sînt niște veneticii, alde Carabogdan, Băbălie, Domulete...

TELEFONISTUL : Opriți-l, domnule căpitan, că ăsta ne înșiră tot satul.

CĂPITANUL : Și copli sînt ?

PLANTONUL : Sînt, să trăiți ! Că, cu războiul ăsta, oamenii, cînd au venit în permisie, au stat grămadă pe muieri. Beau și-apoi se culcau cu ele pe unde apucau. Unu', a' lui Domulete, trăsnit bine de vin, că trăsese un chef cu niște camarazi, veniți și ei în permisie, a răsturnat-o pe-a lui în uliță, de se uita lumea ca la urs...

CĂPITANUL : Și crezi c-a fost bine ?

PLANTONUL : Cum să fie bine, dom' căpitan ! ? Da' ce să facă omu' ? Și muieroa, că era tînără, și Dumnezeu știe dacă omul ei se mai întorcea sau nu ? Care, dacă e la vrut acolo, ce mai contează ? Că era omul ei, nu-i așa ? Că, adică, ce să fi făcut ? Ce să fi spus ? Nu, mă Domulete, adică, ai și

tu răbdare pînă acasă, da' ăsta, beat, acasă, de vede patul și se culcă și doarme, ea cum rămîne ? Și lumea așa a judecat, că e război, și ea are acum un băiat și o fată, gemeni, și i-a botezat pe băiat — Uliță și pe fată Ulița, că lumea a ris și popa n-a vrut nici să-i boteze, da' pînă la urmă i-a botezat, pe băiat — Uliță și pe fată — s-a împăcat cu ideea, c-așa-i lumea, se împacă repede cu de toate, numai că al ei, cînd o să vină, că de-atunci n-a mai venit, de trăiește, că i-a spus ei cineva din sat că l-a văzut, o să măture și curtea și ulița cu ea, da' nu-i pasă...

TELEFONISTUL : Și de ce nu-i pasă, mă ?

PLANTONUL : Păi, ce ? O bate și ăla, și gata ! Nu-i dreptu' lui ? Da' s-alege ea și cu bărbat și cu doi copii gata făcuți ? Păi !

CĂPITANUL (căt-re Telefonist) : Și tu ce-ai să faci, mă ?

TELEFONISTUL : Mă bag la chefer, telegrafist. Că din războiul ăsta tot am ieșit cu un cîștig : am o meserie. Dar nu ne-ați spus ce faceți dumneavoastră, domnule căpitan.

CĂPITANUL : Am să-mi fac și eu pe undeva un rost... Se zice că după război vom lua viața de la început, într-o altă lume... Mi-oi găsi și eu un loc, în lumea asta.

TELEFONISTUL : Nu sînteți prea convins.

CĂPITANUL : Ai spirit de observație, băiete. Îți merge mîntea, te-am văzut eu. Încă ai mai putea să înveți.

(Telefonistul și Plantonul îl privesc întrebător.)

TELEFONISTUL : Să ne vedem acasă, domnule căpitan...

PLANTONUL : Că eu pun mîna pe plug... Hăis, cea... c-așa sintem noi, țărani...

CĂPITANUL : Dar cu mine crezi că-i altfel ?

PLANTONUL : Păi... ?

CĂPITANUL (după o pauză) : Ai dreptate. E puțin altfel. Eu am fost și dincolo. Și va trebui, probabil, să dau socoteală... Mulți vor trebui să dea socoteală, pentru multe... (Mai departe vorbește mai mult pentru el.) Pace... viață... Flori... Femei... Aș fi fericit să mă pot întoarce la catedră. Nu, nu director de școală, simplu profesor... Sute de mîini pe care tu trebuie să le înobilezi, caractere pe care... (Îi privește pe cei doi.) Va trebui să ne adaptăm... Toți. Unora le va fi mai ușor, altora... (Rîde.) Știi tu, mă, cine o să sufere mai mult, de adaptarea asta ? (Rîde iar, dar nu cu răutate, mai

mult rezemat.) Voi, țărani, și noi, intelectualii.

PLANTONUL : Adică, cum ? Tot cu plugul în mîna am să fiu, și tot „hăis“ și „cea“ am să zic.

CĂPITANUL : Rupeți greu pămîntul din voi... Iar noi ? Sintem înfestați de principii estetice ; de sisteme morale și filozofice... Și neapărat vor apărea alte sisteme filozofice, morale, în care va trebui să încăpem toți. Și asta încă se va putea... Marea întrebare este ce se va întîmpla cu individul, izolat, cu întreaga lui personalitate, deseori în conflict nu numai cu mediul social, ci și cu ea însăși...

TELEFONISTUL : Domnule căpitan, de ce vă frămîntați ? O să trăim, o să muncim, și gata.

CĂPITANUL (izbucnînd din nou în ris) : Iată primul simptom. Simplificarea. Reducerea la cîteva elemente primare, evident esențiale, dar care singure... Muncă, somn, și-apoi muncă, apoi din nou somn...

PLANTONUL : Păi, dom' căpitan, fără muncă nu se există. Și-apoi, nu vă supărați, mai e și femeia. Că eu, cum ajung acasă, cum mă-nsor. Că ea e mîngierea, dom' căpitan, și căldura, și bucuria... Omul cît trăiește nu moare el, c-așa-mi spunea mie bîta, își găsește el un rost ca să-i curgă viața... Totul e să nu fie singur. Uite la biata mama, săraca, ce dacă tata a fost olog, înseamnă că n-a trăit singură, pe ea viața a curs-o și a avut și bucuriile ei. Dumneavoastră aveți femeie, dom' căpitan, copii ?

CĂPITANUL (lovit, ridicîndu-se și ieșînd din bordei) : O fi ajuns Oproiu ?

TELEFONISTUL : O făcuși de oaie, Mănoiuile...

PLANTONUL : Ce-am făcut, dom' telefonist ?

TELEFONISTUL : Du-te-n mă-ta !

PLANTONUL : De ce mă-njuri dumnea-ta de mamă ? Că-ntorc pușca și-ți rup spinarea... Că de mama să nu te-atingi dumneata, că ea singură s-a spetit să mă crească...

TELEFONISTUL : Gura, soldat ! (Pauză.) Tu-l întrebi de nevastă... ? Păi, i-au luat-o nemții, mă, și i-au batjocorit-o... Au trecut-o de la unul la altul și-au aruncat-o ca pe-o zdreanță într-o margine de pădure... Și, acolo, cu hainele de pe ea, și-a făcut ștreang și s-a spînzurat.

PLANTONUL : Doamne, măicuțiță !

CĂPITANUL (intră în bordei) : Nici un semn de la Oproiu ?

TELEFONISTUL : Nimic, domnule căpitan.

PLANTONUL : Să știți, dom' căpitan, că eu n-am știut și n-am vrut să...

TELEFONISTUL : Soldat, drepti ! Stînga-mprejur ! Afară, înainte marș !

(*Plantonul iese. Tăcere. Căpitanul și Telefonistul se privesc lung, cu căldură.*)

CĂPITANUL : De cînd luptăm împreună ?

TELEFONISTUL : Păi, să tot fie...

CĂPITANUL : Ne-am înțeles bine... Ești un băiat tare bun.

TELEFONISTUL : Ei, lăsați, domnule căpitan, v-am mai supărat eu uneori...

CĂPITANUL : Cunoșc eu pe cineva la Direcția Căilor Ferate. Am să te ajut să capeți un serviciu bun. Numai să ne vedem în țară, să ajungem acasă... (*Pauză.*) Cheamă-l pe ăla de-afară...

TELEFONISTUL (*deschide ușa*): Drepti, înainte marș ! (*Plantonul intră.*) Stai. La picior arm' ! Pe loc repaus !

PLANTONUL : ...Că eu, dom' căpitan, n-am știut...

TELEFONISTUL : Drepti ! La stînga-mprejur ! Afară, înaintee marș !

CĂPITANUL (*rizind*) : Lasă-l, mă... Bine, bine... Nu-i nimic. Am început să mă obișnuiesc. Și zici că sînt mulți copii ?

PLANTONUL : Mulți, dom' căpitan.

CĂPITANUL : Foarte bine. Țara o să aibă mare nevoie de ei. Copii... Doamne, abia aștept să le aud larma, strigătele, hohotele de rîs, să le văd minuțele mici și neîndemnatice făcînd bețișoare, cirlige... apoi O de mină, O de tipar... Iar mai tirziu Eminescu, Creangă, Caragiale..., pînă cînd or să înțeleagă că pentru unii viața-i un fel de pat al lui Procust, în care, ca să încapi, trebuie să tai din tine, mama mării ei de viață !

PLANTONUL : Nu înjurați viața, dom' căpitan. E păcat. Mai ales azi, în prima zi de pace.

CĂPITANUL : Pace... (*Deschide ușa.*) Auzi ? (*Se aud rafale de mitralieră, puști automate.*) Iată de ce fel de pace avem noi parte. Ce-i cu Oproiu ?

TELEFONISTUL : Nici un semn.

CĂPITANUL : Și nimic de la Dede ! Cum or rezista, Dumnezeule, și cît ?

PLANTONUL : Și vor mai muri oameni ? Poate și Onică, și Săndescu, Saramură...

CĂPITANUL : Moarte, peste tot moarte, la toate colțurile, moarte... Dar s-a terminat, mă, s-a terminat.

TELEFONISTUL : Cum s-a terminat, domnule căpitan ?

PLANTONUL : Nu e drept, nu se poate, cînd alții poate că beau, joacă, string în brațe femei, noi să murim !

CĂPITANUL : Tu n-ai șa mori. Doar stai aici, la căldură, ai mîncare asigurată...

TELEFONISTUL : Nu la el s-a gîndit.

PLANTONUL : Ar trebui să le dăm într-un fel de știre. Să folosească noap-

tea și să se retragă. Să-i lase să se ducă unde și-a-nțarcat dracu' copiii.

CĂPITANUL : Nu se poate. Ar cădea în spatele unităților noastre, nepregătite să-i primească. Ar fi un adevărat măcel, un dezastru.

TELEFONISTUL : Nu vor putea rezista. Nu mai au muniții, domnule căpitan.

CĂPITANUL : Poate că nici nu va fi nevoie. Măcar în ceasul al doisprezecelea, vor avea și nemții un moment de luciditate...

OSTAȘUL (*intră gîfînd*) : Domnule căpitan, să trăiți, sînt soldatul...

CĂPITANUL : Lasă, ce este ?

OSTAȘUL : Dom' locotenent mi-a ordonat să-i urmăresc cu binoclul de pe Stînga Mare.

CĂPITANUL : Și ?

OSTAȘUL : N-au ținut seama de steagul alb. Au tras. I-am văzut căzînd. Nu știu dacă sînt morți, dar i-am văzut căzînd.

CĂPITANUL : Imbecilii, criminalii ! Nu se poate ! N-ai văzut bine. Poate a fost o ripă, ceva, în care au intrat și nu i-ai mai văzut...

OSTAȘUL : Au tras în ei, domnule căpitan.

CĂPITANUL : Telefonist, legătura cu Comandamentul ! Ostaș, mai ia sub comanda ta doi-trei camarazi și vă duceți să-i căutați. Vii sau morți, îi aduceți.

OSTAȘUL : Înțeles, să trăiți ! Băieții sînt afară și mă așteaptă.

CĂPITANUL : Executarea !

TELEFONISTUL : Alo, Crișana ! (*Către Căpitan.*) Uite-l ce bine merge acuma !

CĂPITANUL : Îl blocaseră, ca să ne poată anunța pacea. Dumnezeii... Alo, cu domnul colonel... Da, eu sînt. Au tras în parlamentari. Nu știu dacă sînt morți... Am trimis. Da, avem un plan. Da, riscurile sînt mari. Am înțeles, să trăiți !

PLANTONUL : Coborim cu frînghiile, așa cum am auzit ?

CĂPITANUL : Nu, băiete, tu o să ai noroc să-ți ari pămînturile. Numai vîntătorii de munte.

PLANTONUL : Așa-i că or să moară mulți ?

CĂPITANUL : Dar mulți vor ajunge. Doamne, dacă aș putea ordona, așa cum au făcut-o ei de atîtea ori, „fără prizonieri !”

PLANTONUL : Poate că și din ei sînt unii care chiar așteaptă să bage plugul în pămînt.

CĂPITANUL : Gura ! E pace, și ei continuă să omoare. Telefonist, comandanții de plutoane la mine !

PLANTONUL : Dom' căpitan, am o rugăminte.

CĂPITANUL : Ce mai vrei ?

PLANTONUL : Eu aş putea să le comunic alor noştri că e pace.

CĂPITANUL : Eşti nebun...

PLANTONUL : Nu, zău că nu sînt. În sat, mă învăţasem cu Onică, de mici, să comunicăm cu focul. Am inventat noi, pentru fiecare literă, un semn cu fumul.

CĂPITANUL : Te-ai ţicnit, băiete ?!

PLANTONUL : Vă rog, dom' căpitan !
Dincolo de ei e virful acela înalt.

Acolo mă urc, şi nu se poate să nu mă vadă Onică.

CĂPITANUL : Bine, dar pină aici, în munţii Tatrei, n-ai pus în viaţa ta piciorul pe-un munte !

PLANTONUL : Îl urc, dom' căpitan, pe brînci, în patru labe, dar îl urc, nu vă faceţi griji.

CĂPITANUL : Şi la ce-o să le ajute, măi, băieţi ?

PLANTONUL : Măcar să ştie şi ei, aşa... că e pace...

ACTUL al II-lea

Unghiul unei trecători. În spate, un perete de stîncă drept. În faţă, prăpastia. În acest unghi, se află grupa sublocotenentului Dede Popescu, adăpostită într-un fel de groapă. Zgomote de pădure de munte — cîntecul unei păsări, murmurul unei ape curgătoare... O senzaţie de pace şi linişte, ruptă brusc de răpăitul mitralierelor, al puştilor automate. Oamenii sînt infriguraţi, flămînzi, ajunşi, fizle, aproape de capătul puterilor. Şi, cu toate acestea... Cu toate acestea, Dede, Săndescu, Sami, Onică, Saramură şi Achim rezistă.

ACHIM : Cite păsări or fi căzut ? Era una care, de trei zile, de cite ori se făcea linişte, cînta undeva, aici, deasupra. N-o mai aud. (Pauză.) Ce ziceţi, măi fraţilor, o să ajungă ?

SĂNDESCU : Vine. Sigur vine. Dacă nu azi, mâine, în mod categoric. Nu ne lasă regimentul părăsiţi aici. Trebuie să ajungă cineva.

ONICĂ : Dacă nu vine, mor, leşin.

SAMI : Nu se poate, domnule, amîndouă odată, nu se poate. Ori una, ori alta.

ONICĂ : Se poate. Întîi leşini şi după aia mori.

SAMI : Deci, invers.

ONICĂ : Du-te dracului !

SAMI : Domnule sublocotenent, înjură... Mă, păcătoşule, de şase luni încerc să-ţi bag în cap să vorbeşti frumos, şi tu ? Auzi, „du-te dracului !” Ci vorbă, domnule !

(Din nou rafale puternice de mitralieră şi puşti automate.)

SARAMURĂ : Trage, trage, trage-ţi-ar clopotul la cimitirul Sfînta Maria Mare !

DEDE : Imposibil.

SARAMURĂ : Ba, dom' sublocotenent, să vezi ce posibil este... Numai să scoată capul de după colţul trecătorii, că nu-l mai bagă la loc întreg.

DEDE (glumind) : Imposibil, pentru că-i de religie catolică.

SARAMURĂ : Lasă, că tot îi zice popa Nateş o vorbă. Nu ţine seama. Dacă-l

plăteşti, el cîntă. Aveam noi unu' care ţinea o prăvălie în sat. Şi iată că-i vine şi lui vremea şi moare. Îl spală femeile, îl pun în coştiug, vine popa Nateş şi-i cîntă ce-i cîntă, şi hai cu el la groapă...

(Rafale de mitralieră. Pocnituri de carabine. Înjurături neclare şi din nou linişte.)

ONICĂ : Şi zi-i, mă Saramură, mai departe. L-a-ngropat, ai ? Etete, mă ! Păi toată lumea se-ngroapă. Adică, ce-ai fi vrut ? Să-l pună nevastă-sa în geam ?

DEDE : Linişte ! Atenţie ! Vezi, Saramură, pe partea ta. Ce e ?

SARAMURĂ : Mişcă ceva, dom' sublocotenent. Mă, dacă mai mişti o dată, te-am scos din front. Direct sub cădelniţa lui popa Nateş te trimit.

DEDE : Ce vezi, mă ? Vorbeşte !

SARAMURĂ : Văz, dom' sublocotenent... Hait ! (Răsună bufnitura unei arme şi apoi strigătul lui Saramură.) Culcat ! (Nu prea departe se aude explozia unei grenade.) Mama mamii lor !

ONICĂ : Dacă nu-l aranja Saramură, ăsta ne curăţa, dom' sublocotenent. Acum zace atîrnat de stîncă. Mă, ce-i-aş trage şi eu un glonţ !

DEDE : Treci la locul tău, soldat !

ONICĂ : O grenadă, dom' sublocotenent, o grenadă, una singură, şi ne făcea terci în ceaunul ăsta.

DEDE : Gura, şi ocupă-ţi postul !

ONICĂ : 'Trăiți, 'nțeles ! (Mormăie ceva de neînțeles.)

(Tăcere ruptă din cînd în cînd de ră-păitul mitralierelor, focuri izolate de armă, canonade îndepărtate.)

ACHIM : Doamne, Dumnezeu, eu nu mai pot...

SÂNDESCU : Și dacă nu poți, ce-ai să faci ?

ACHIM : Mor.

ONICĂ (hitru) : Măi Sami, ia spune tu, mă, cum îi, mă, gîsca umplută, sau știuca ? Ce-ți place ție mai mult ?

SAMI : Du-ti dracului ! Dom' sublocotenent, pătătosu' ăsta incită oamenii la răzmeriță. (Risete.)

ONICĂ : Stai cuminte, Sami. Eu vorbeam de știucă umplută.

SAMI (fals desperat) : Dom' sublocotenent, eu îl împușc, bag baioneta în el... Doamne, auzi... Știucă umplută... Numai un așa gînd și poate să te omoare. Uite, ca pe mine acum. Of, Doamne...

DEDE (să schimbe vorba) : Și ce-a mai fost cu mortu', mă Saramură ?

SARAMURĂ Daravelă mare, dom' sublocotenent. Stați, fraților, să vedeți : am ajuns la groapă. Cîntă popa ce cîntă, ajunge la „veșnică pomenire“, ne înghesuim noi pe colivă, care cu mina pe farfurie, care pe cotul celui-lalt, că știți cum e, să pună tot omu' o mină, să-i fie răposatului mai ușor pe lumea cealaltă...

ACHIM (cu un oftat) : Colivă...

SARAMURĂ : Stai, Achime, că n-am ajuns la pomană. Coboară groparii coștiugul cu funia, noi trecem și aruncăm cite o mină de pămînt fiecare...

ACHIM (fals desperat) : Da-ngroapă-l dracului odată, și treci la pomană !

SARAMURĂ (imperturbabil) : ...iau groparii lopețile și încep să arunce pămînt...

SAMI : Mă, mă, tu ești parșiv, mă ! Tu ai să spui acum că la pomană au avut știucă umplută, numai ca să mă omori pe mine.

DEDE (intră în joc) : Sami, mă decepționezi. Cum poți să te lași robit în asemenea hal de niște simțăminte primare, ca foamea ?

SAMI : Foamea ? Foamea nu, domnule sublocotenent. Aia o suport. Dar așa o foame este peste puterile mele.

(O răbufnire de vînt aduce puternic ecoul canonadelor.)

DEDE : Nu se poate, nu pot să mai reziste mult. Și-așa au depășit orice limită. Dar și cînd vor fi dați peste cap, abia atunci o să înceapă dansul.

SAMI : Și alt drum nu au. decît ăsta ?
DEDE : Singurul, Sami. Versantul ăsta, numai pe-aici pot să-l treacă. Iar pe-aici nu pot trece decît peste cadavrele noastre.

SAMI : Și-o să le fie așa o mare rușine...
SÂNDESCU : Că noi o să-i așteptăm cu pîne și cu sare : „poștiți, domnilor ! Aici sintem noi și viitoarele noastre cadavre...“ (Sec.) Saramură, trec ?

SARAMURĂ : Ațita timp cit avem gloanțe, nu trece nimeni.

ACHIM : Aici ne putrezesc oasele, fraților...

DEDE : De ce crezi asta, Achime ?

ONICĂ : Nu mai avem muniție, dom' sublocotenent.

DEDE : Mai avem.

SÂNDESCU : Foarte puțină.

DEDE : Suficientă să-i ținem încă pe loc.

SAMI : Încă...

DEDE : Da, Sami. Încă. Pe urmă... pe urmă, punem baioneta la armă, și, ce-o da Dumnezeu...

SAMI : Ei, atunci m-am liniștit. Și chiar am așa un mare curaj suplimentar, cînd îl văd pe Săndescu cum strică gloanțele de carabină.

SÂNDESCU : Tragi cu ochiu', Sami !

SAMI : Ce să fac, meseria... Eu, dom' sublocotenent, am primit de la tata un căruț cu cărți și un loc închiriat într-un gang, unde în fiecare zi îmi întindeam rafturile. Venea multă lume și eu trebuia să fiu cu ochii în patru. Erau și cărți mici, domnule sublocotenent, alunecau ușor în buzunar. Știu pe cineva...

SÂNDESCU (speriat) : Sami !

SAMI : Știu pe cineva, domnule sublocotenent, care venea în fiecare luni, miercuri și sîmbătă. Lunea pleca cu o carte în buzunar și miercurea o aducea, dar pleca cu alta.

DEDE : Lasă prostiile, Sami. (Privește întrebător către Săndescu.)

SÂNDESCU : Încerc un fel de colțari, domnule sublocotenent.

DEDE : Imposibil. Măi băiete, este imposibil. Nici cu scule de profesionist nu escaladezi zidul ăsta de piatră. Tu nu vezi, parcă-i de sticlă.

SÂNDESCU : Sint și crăpături. Am ceva experiență. Am lucrat cu niște băieți într-o echipă alpină.

SAMI : Domnule sublocotenent, ăsta nu minte. A luat și un premiu la un concurs alpin.

DEDE : Poate, Sami. Ar merita încercat. Dar cum ajungi pînă acolo ? Sint aproape 20 de metri de mers în plină bătaie a armelor germane. Nu, nu. Imposibil.

SARAMURĂ : Îl acõperim.

ACHIM : Și vine cu mîncare...
SAMI : Saramură, dacă eu te rog frumos, tu ai să-mi faci mie un serviciu ?
SARAMURĂ : Dă-i drumul, Sami !
SAMI : Stringe-l p-asta de gît. Dacă mai spune o dată cuvîntul mîncare, eu nu mai răspund de mine.
DEDE : Nu te putem acoperi, Săndescule. Aia controlează cu o mitralieră toată porțiunea de drum pe care ar trebui s-o parcurgi.
SĂNDESCU : M-am gîndit și eu, domnule sublocotenent. Știu că este imposibil să fiu acoperit. Dealtfel, ar fi și o greșeală. Un foc concentrat, așa, din senin, abia ar atrage atenția. Trebuie trecut în liniște.
DEDE : Utopii, Săndescule... Aici nu-i concurs alpin. E război, băiatule. Uită-te în jur. Scoate-ți din cap prostia asta.
SĂNDESCU : Nu-i prostie, dom' sublocotenent.
DEDE : Atunci, aventură.
SĂNDESCU : Tot războiul este o aventură, stupidă, idioată.
DEDE : Și crezi că și ceea ce facem noi e stupid și idiot, Săndescule ?
SĂNDESCU : Războiul ăsta, ăsta de-acum, trebuie să-l ducem, domnule sublocotenent. Pînă la capăt. Pînă la dispariția totală a fascismului.
DEDE : Și, după aia ?
SĂNDESCU : Chiar vreți să știți ?
DEDE : Uneori aș vrea să știu tare multe.
SĂNDESCU : Știți multe, domnule sublocotenent. Ați făcut liceul, școala de ofițeri...
DEDE : Știu pe dracu', Săndescule ! Școala de ofițeri ! Am învățat cum să fac război. Legile atacului, legile apărării, legile retragerii... Dar cum să ies dintr-o situație ca asta, cum să aduc acum oamenii mîncare și muștii...
SĂNDESCU : N-aveți dreptate. Puneți cap la cap tot ce-ați învățat, amestecați-le bine și scoateți ceva nou, care să se potrivească.
DEDE (*ride cu poftă*) : Ai haz.
SĂNDESCU : Cel mai adesea, involuntar.
DEDE : Și spul că ai șapte clase și o școală de ucenici... Cui îi vinzi gogoșile astea ? Te trădează limba, logica, judecățile, Săndescule.
SĂNDESCU : Nu, n-am alte școli. Dar asta nu înseamnă că n-am citit. Am citit însă pe apucate, ce mi-a căzut în mină...
DEDE : Și numai cărți care încăpeau în buzunar, luete luni și aduse miercuri...
SĂNDESCU (*ride*) : Săracu' Sami ! Știți, noi am copilărit împreună, pe aceeași stradă. Cînd l-am șterpelit prima carte, m-a văzut și s-a făcut roșu ca un rac, de rușine. Da, da, domnule sublocotenent, de rușine că m-a vă-

zut furind. Miercuri, cînd i-am adus cartea înapoi, a roșit și mai tare... După aceea, lucrurile s-au aranjat : de fiecare dată, pe un colț al tarabei lui, îmi găseam cartea.
DEDE : Și nu se putea altfel ?
SĂNDESCU : Ba da, dar asta devenise un fel de joc secret al nostru. Ne plăcea. Eram totuși niște copii.

(*Rafale de mitralieră, foc concentrat, zgomete de pietre care cad.*)

DEDE : Liniște, și toată lumea la posturi. Saramură !
SARAMURĂ : 'n'teles, dom' sublocotenent. Scoate capu', cădelnița lui Popa Nateș !

(*Zgomotul de luptă crește, se intensifică, prevestind atacul.*)

DEDE : Nu trage nimeni fără ordin ! Lăsați-i să se apropie. Numărați-i pe primii șase, și luăm fiecare cite unu'. Trageți la ordin, odată toți !
SAMI : Domnu' sublocotenent, mama, să fie sănătoasă, mi-a zis că omul...
SĂNDESCU : Las-o-n pace, Sami. Dacă nu tragi tu, trage el, sau aruncă o grenadă, și-atunci e și mai rău, ne curăță pe toți, și tanti Clara n-apucă să te mai vadă.
SAMI : Mușcă-ți limba !

(*Vacarmul crește.*)

SARAMURĂ : Trag, disperatii ! Sami, stai lîngă mine. Uite-i ! (*Se aud rostindu-se numere : 1, 2, 3, 4 etc.*) Ce număr ai luat, Sami ?
SAMI : Așa să-mi ajute Dumnezeu, dacă știu !
DEDE : Sami, numărul 1 e mai aproape. Saramură, îl iei pe ultimul.
SARAMURĂ : Auleu, ce de mai treabă o să aibă popa Nateș ! O să facă scurtă la mîna, cu cădelnița.
DEDE : Liniște ! Atenție ! Fiecare cu numărul lui. Un singur foc și toți odată. Ochiți... foc !

(*După rafală se mai aude, scurt, încă un foc.*)

ACHIM : Punct ochit, punct lovit.
DEDE : Mai sînt ?
ACHIM : Data viitoare, dom' sublocotenent. Acum le-a ajuns.

(*Se aude un fel de scîncet, apoi icniri de vomă.*)

DEDE : Soldat Sami !
SAMI : Nu pot, nu pot, dom' sublocotenent, mi-e rău.

ONICĂ : Vedeți, dom' sublocotenent. lucrurile devin așa : dacă Sami ar fi fost cu burta plină, adică să zicem dacă ar fi mâncat o strachină bună cu sarmale, așa cum le făcea dada Ioana a lui Mănoiu, viitoarea mea soacră, doi-trei caltaboși, cițiva cîrnăciori-trandafirăși, cu o mămăliguță tocmai potrivită, o tochitură ca la pomana porcului, care, fără murături puțin ardeiate, nu face două parale, și toate astea, dom' sublocotenent, măi fraților, ascultați-mă pe mine, că mă pricep, prohodite bine c-un vin de buturugă, nici prea vechi, nici prea nou, atunci i-ar fi fost mai ușor.

VOCI : „Ucide-l !”, „Arde-l !”, „Stringe-l de gît !”.

SAMI (*incercînd să intre în joc*) : Onică, așa să ai tu bine, dacă-mi dai sarmale tocate cu mașina. Cu satîrul, mă, cu bucățele de slănină printre ele...

SARAMURĂ : Cu niște ciolănașe afumate pe fundul oalei...

ACHIM : Și sarmale calde și mămăligă rece...

DEDE : De ce vă chinuiți, măi băieți ?

SÂNDESCU : Au trecut patru zile de cînd am împărțit ultimul biscuit.

(*Pauză. Se aude un gemăt.*)

DEDE : Liniște !

(*Se aude mai clar un strigăt slab de ajutor în limba germană.*)

SAMI (*sincer îngrozit*) : Ăsta-i al meu... Și bestiile au fugit și l-au lăsat ! Au zîli cum geme, cum plînge ?

SARAMURĂ : Taci dracului, Sami ! Dom' sublocotenent, stric un glonte ? Uite-l aici, sînt zece pași pînă la el. Încearcă să se tîrîie spre noi. Unde vîi, mă nenorocitele ?

(*Se aude vocea neamțului : „Kaputt, kaputt“.*)

DEDE (*autoritar*) : Lasă pușca jos, Saramură.

SÂNDESCU : Nu trage ! E rănit.

ONICĂ : Poate ajunge pînă aici și are ceva de mâncare în sac.

SAMI (*tînguit*) : Eu l-am împușcat...

SARAMURĂ : S-a oprit. Ce te uiți, mă neamțule,^o așa ? Uite-l, dom'le, are o privire de cîine bătut... Nu te mai uita, mă nenorocitele, așa !

(*Din nou vocea neamțului : „Kaputt“, „Kaputt“ și un strigăt slab de ajutor : „Hilfe !“*)

SAMI : Eu l-am împușcat... Și-acum strigă după ajutor. De ce nu-l ajuți ? De ce nu-l ajută nimeni ?

SÂNDESCU : E război, Sami.

DEDE : Cine dracu' l-a adus și pe ăsta în armată ?

SÂNDESCU : Nervii, domnule sublocotenent. L-au lăsat nervii. Nu uitați că stăm de șase zile în iadul ăsta.

SARAMURĂ : Ce fac, dom' sublocotenent, trag ?

DEDE : Gura, soldat ! Tragi cînd ți se ordonă.

SAMI : Trebuie să-l ajutăm. E un om, un om... (*Sare din groapă.*)

VOCI : Ce faci, nebunule ? Ține-l, mă ! Nu-l lăsați !

DEDE : Sami, înapoi, îți ordon !... S-a dus... (*Înjurătură mai mult bănuită.*)

Foc continuu de acoperire, ce căsați gura la el ? (*Se aud răpăiele de focuri de ambele părți.*)

Porcii, nici să le salvăm răniiții nu ne lasă ! Trageți, băieți, trageți continuu... Saramură, nu-i lăsa să scoată capul de după colțul stîncii... Hai, Sami, hai, încă un pic... Fii atent, Saramură...

SARAMURĂ : Unu' mai puțin, dom' sublocotenent.

DEDE : Bravo, Saramură ! Hai, Sami, așa, băiatule...

(*Sami reintră în șant tîrînd după el un ostaș german care abia mai are forță să repete „kaputt, kaputt“.*)

ACHIM : Și-ți cădea mîna, măi Sami, dacă luai și sacul cu merinde ?

SAMI : Vată, dați-mi vată ! Săndescule, mă Toni, tu n-ai ? ! Vezi că am în sac o sticlăuță cu iod. Dă-o încoace !

ONICĂ : E mort !

SAMI : De mîna mea...

SÂNDESCU : Stați, că respiră...

ACHIM : Etete, mă ! Și ce mai gaură are în cască !

DEDE : Scoate-i casca, Sami. Încet... încet...

SARAMURĂ : ... că acu-l dă inteligența pe-afară.

ACHIM : Că l-am văzut eu pe unu', la noi în sat, cînd a căzut din clopotniță, cu capul de-un bolovan...

DEDE : Gura !

SOLDATUL GERMAN : Herta... Es ist aus... es tut weh... warum ? warum ?

Die Kinder... gib Acht auf die Kinder...

ONICĂ : Ce spune, domnule ? !

SAMI : Aiurează, vorbește de copii, cred că de nevastă-sa, Herta...

DEDE : Sami, ai putea să te înțelegi cu el ?

SAMI : Să încerc : Wie heisst du ?

SARAMURĂ : Uite că înțelege ! A deschis ochii.

SOLDATUL GERMAN : Fred Grün... Webermeister... Frankfurt... Wasser, Wasser...

SAMI : Dați-mi puțină apă. E muncitor din Frankfurt. Trink, trink !

SOLDATUL GERMAN : Danke.

ONICĂ : Ce zice ?

SAMI : Mulțumește.

ACHIM : Etete, mă !

DEDE : Întreabă-l ciți sint acolo, ce intenții au, cînd vor să atace și cum ?
SAMI : Wieviele seid ihr dort ? Was bezweckt ihr ? Wann und wie wollt ihr angreifen ?

SOLDATUL GERMAN (*aiurează*) : Hitler, Heil... Verflucht, verflucht... Mörder... die Kinder... Herta.

DEDE : Ce spune ?

SAMI : Îl blestemă pe Hitler.

SÂNDESCU : N-o fi singurul.

DEDE (*cercetînd rana soldatului german*) : O contuzie. Nu cred că-i ceva grav. O să-și revină.

SAMI : Hai, mă neamțule, du-te dracului și trăiește, deschide ochii...

SARAMURĂ : Dă-l în mă-sa de fascist ! Stric un glonț pe el, dom' sublocotenent ?

SOLDATUL GERMAN (*revenindu-și*) : Nu trage, nu trage...

ONICĂ : Na, că vorbește românește !

ACHIM : Etete, drăcie...

DEDE : Știi românește ?

SOLDATUL GERMAN (*care și-a revenit*) : Sint translatorul regimentului. (*Iși pipăie capul bandajat.*) Am avut noroc.

ACHIM : Ceasul rău, și frica lui Sami...

SOLDATUL GERMAN (*se ridică cu greu în picioare. E solemn*) : M-au trimis să vă spun...

DEDE : Stai jos, că te împușcă ai tăi.

SOLDATUL GERMAN : Nu, nu trag. Ei m-au trimis. Dumneavoastră sînteți comandantul ?

DEDE : Da. Ce vor ?

SOLDATUL GERMAN (*solemn, în poziție de dreptți*) : E pace. (*Un moment de liniște totală.*)

SÂNDESCU : Ce spui, mă ?

SOLDATUL GERMAN (*în aceeași poziție*) : E pace, domnilor. Aseară s-a anunțat la radio capitularea necondiționată a Germaniei.

(*Un timp, nu le vine să creadă, apoi scandează, la început încet, aproape șoptit, neîncrezători, apoi din ce în ce mai tare, „PACE, PACE...” Onică, Achim, Sami, sar în sus, țopăie...*)

DEDE : Culcat !

ACHIM : Dom' sublocotenent, dar e pace !

DEDE : Gura ! Culcat. (*Către Soldatul german.*) Și de unde știm noi că nu minți ?

ACHIM : Da'de ce să mintă, dom'sublocotenent ? Cu așa ceva nu se minte.

SAMI : E adevărat ? Spune, mă neamțule, că e adevărat...

SOLDATUL GERMAN : Am auzit cu urechile mele. Nu mint. E pace, domni-

lor, e pace. Germania a capitulat necondiționat, credeți-mă.

SARAMURĂ : Poate că spune drept.

SÂNDESCU, DEDE (*intr-un glas*) : Garanții !

SOLDATUL GERMAN (*sincer, trist*) : Nu mă credeți... De ce nu mă credeți ? (*Clătînd din cap.*) Și, la urma urmei, de ce m-ați crede ! (*Privindu-l trist.*) O să ne mai creadă vreodată cineva ?

DEDE : Lasă filozofia ! O să ai destul timp să te gîndești la asta, dacă ajungi viu acasă. Garanții !

SOLDATUL GERMAN : Au prevăzut și asta. (*Privește ceasul de la mîină.*) Peste 5 minute, știrea se va repeta la radio. O veți auzi. Știe cineva limba germană ?

SAMI : Eu.

SOLDATUL GERMAN : Vei traduce. Vor pune la colțul stîncii un microfon. Se va auzi. Vei traduce. O să auziți toți. E pace. Gata cu războiul.

DEDE : Și, ce vreți ?

SOLDATUL GERMAN : Să ne deschideți retragerea.

SÂNDESCU : Eventual, să vă dăm și onorul, cînd treceți prin fața noastră.

SOLDATUL GERMAN : Vrem să mergem acasă, la copii, la neveste...

ACHIM : Etete, mă ! Da' cine v-a adus aici ?

SÂNDESCU (*răbufnire violentă*) : Ce-ați căutat, mă, peste marea Uniune Sovietică ? De ce ne-ați tîrît, mă, după voi ?

SOLDATUL GERMAN (*moale și cu ochii în pămînt*) : E pace... Vrem să mergem acasă. (*Desperat.*) Ce puteam să facem ? Nu mai vrem... Ajunge, ajunge... Cimitire... cimitire... cadavre... (*Scîncînd.*) Nu mai pot.

DEDE (*luîndu-l de mîină și arătîndu-l peste gura gropii*) : Sint numai din trupe S.S. S-au săturat și ei ? (*Soldatul german pleacă capul în pămînt și tace.*) Cine garantează că nu ne execută fără nici o milă ? (*Același joc.*)

ACHIM : Păi vezi, mă neamțule ? ! Adică, tu zici că așa și pe dincolo, și vine ăla, esesistul ăla, și descarcă autotul în noi. Tu te duci bun zdravăn acasă...

ONICĂ : ...la nevestă și copii...

ACHIM : ...păi nu ? Și nouă ne putrezesc oasele pe-aici !

SAMI : Mușcă-ți limba !

DEDE (*către Soldatul german*) : Ce spui ? Ce le răspunzi ? Taci ?

(*Se aude un microfon hîriînd, apoi o voce, limpede și groasă* : „Achtung, Achtung !“ *Urmează comunicatul capitulării, citit în limba germană.*)

- „1. Noi mai jos semnații, acționind în numele Comandamentului Suprem German, am căzut de acord ca toate forțele noastre armate, de pe uscat, de pe mare și din aer, precum și toate forțele care se află în prezent sub comanda germană, să capituleze necondiționat față de Comandamentul Suprem al Armatei Roșii și în același timp față de Comandamentul Suprem al forțelor expediționare aliate.
2. Comandamentul Suprem German va da imediat ordine tuturor comandanților germani ai forțelor terestre, navale și aeriene și ai tuturor forțelor care se află sub comanda germană de a înceta operațiunile militare în ziua de 8 mai 1945, orele 23,01 ora Europei centrale...”
- SÂNDESCU : Zi-i, Sami !
(*Sami a rămas cu gura căscată.*)
- DEDE : Sami !
- SAMI (*îi privește pe toți și se întoarce, parcă uimit, către Soldatul german*) : N-ai mințit. N-a mințit ! E pace... Au capitulat... Necondiționat. Pace... Pace... (*Îl ia pe Soldatul german și-l scutură de umeri.*) Mă neamțule, e pace... pace, mă...
- DEDE : Și dacă e o înscenare ?
- (*Tăcere. Toate privirile se întorc către el.*)
- SAMI : Asta ce mai este ?
- DEDE : Dacă toată povestea este ticluită ? !
- ACHIM : Cum adică, ticluită ?
- DEDE : Simplu : au compus un text, unul îl citește la microfon, și noi, ca proștii, îl credem. Asta se cheamă diversiune.
- SAMI : Nu se poate !
- SOLDATUL GERMAN (*desperat*) : Domnule sublocotenent, nu-i adevărat ! E adevărat că-i pace. Pace, domnule sublocotenent, pace. Nu-i minciună, nu-i diversiune.
- DEDE (*după un moment de tăcere*) : S-ar putea să ai dreptate. De câți ani ești pe front ?
- SOLDATUL GERMAN : De șase ani.
- DEDE : Și nu ai participat la nici un act de diversiune ?
- SOLDATUL GERMAN (*trist*) : Am participat.
- DEDE : Atunci ! ?
- SOLDATUL GERMAN : Dar acum e adevărat. E adevărat, adevărat... Dumnezeule, de ce nu mă credeți ?
- SARAMURĂ (*care tot timpul a stat cu ochii pe trecătoare*) : Poate totuși are dreptate...
- DEDE : Există o singură modalitate să vă credem : să depuneți armele.
- SOLDATUL GERMAN (*trist*) : Știam că pînă la urmă asta o să cereți.
- DEDE : Și ? !
- SOLDATUL GERMAN : Nu vor. Trupele S.S. nu acceptă.
- DEDE : Deci, condamnarea noastră la moarte era deja decisă. Și tu ai venit să ne convingi să o acceptăm de bună voie.
- SÂNDESCU : În numele păcii... Ce facem cu el, domnule sublocotenent ?
- DEDE : Leagă-l.
- SOLDATUL GERMAN : Trebuie să le duc un răspuns.
- ONICĂ : Asta-i spion, dom' sublocotenent.
- ACHIM : Se duce și le spune ălora : mă, alde ăia sînt doar aliiți, așa că, ce mai...
- SOLDATUL GERMAN : Se știe exact cîți sînteți. Se știe și că nu mai puteți rezista mult. Nu mai aveți muniție. Au o hartă perfectă a locurilor. Știu că nici întăriri nu puteți primi.
- SÂNDESCU : Are dreptate, domnule sublocotenent. Lăsați-l dracului, să se ducă. (*Sfătos.*) Ascultă, mă neamțule, de ce nu încercați voi să puneți mîna pe fasciștii ăia din S.S., să-i legați burduf și... și gata ?
- SOLDATUL GERMAN (*trist*) : Sînt prea mulți și prea înrăiți. Vor să scape, să fugă, să se ascundă...
- ACHIM : Să se ducă unde și-a-nțărcat dracu' copiii !
- DEDE : Du-te.
- SOLDATUL GERMAN : Și, ce să le spun ?
- DEDE : Să depună armele.
- SOLDATUL GERMAN (*se îndreaptă spre buza gropii, clătînd trist din cap. Îi privește pe toți, după care se adresează lui Sami*) : Pot să te rog ceva ?
- SAMI : Mă, eu nu trag. Roagă pe altcineva.
- SOLDATUL GERMAN (*scofînd un plic din buzunar*) : Te rog, cînd ajungi acasă, trimite scrisoarea asta. (*Sare din groapă și dispăre.*)
- SAMI (*emoționat, cu scrisoarea în mînă*) : Fir-ar al dracului de neamț !
- (*În rîndul băieților se așterne liniște. De departe se aud bubuituri. Apoi, straniu, ciripitul unei păsări.*)
- SÂNDESCU : S-a făcut seară.
- DEDE : Se întunecă devreme.
- SÂNDESCU : De unde-o fi prăpădita asta, cu ciripitul ei ? (*Pauză.*) Și frig, al naibii ! Și-o să plouă din nou. Uite cum se învălătucesc norii.
- DEDE : Asta ne mai lipsea... (*Se aud tunete.*)
- SÂNDESCU : Băieții au adormit. Domnule sublocotenent, putem sta cîteva clipe de vorbă ?
- DEDE : Avem destulă vreme, Toni. De ce ți se spune Toni ?
- SÂNDESCU : Nu știu. Așa m-am trezit că mă strigă lumea. (*Pauză.*)

DEDE : Știi că și eu sint fiu de țăran ?
Am fost copil de trupă. Am tras greu. Am învățat.

SÂNDESCU : De ce-mi spunei toate astea ?

DEDE : Nu știu. Poate, unde te-am auzit vorbindu-le băieților de pământ. Voi credeai că dorm, dar nu dormeam. E adevărat ?

SÂNDESCU : Ce, domnule sublocotenent ?

DEDE : Cu pământul...

SÂNDESCU : Dar ce importanță are pentru dumneavoastră ?

DEDE : Pentru mine, nu, dar pentru tata, foarte mare.

SÂNDESCU : Da, e adevărat. Lucrurile se vor schimba, domnule sublocotenent. (*Pauză*). Vom avea nevoie de oameni ca dumneavoastră.

DEDE : Cine, Toni ?

SÂNDESCU : Noi, comuniștii, țara, domnule sublocotenent.

DEDE : Cuvinte mari, Sândescule !

SÂNDESCU : Și timpurile sint mari, domnule sublocotenent.

DEDE : Asta voiai să discuți cu mine ?

SÂNDESCU : Nu în primul rînd.

DEDE : Atunci, să începem cu „în primul rînd“.

SÂNDESCU : În noaptea asta, am să încerc să trec... Fără mincare, să zicem că am mai rezista. Dar nu mai avem muniție.

DEDE : Știu. Dar nu se poate. Ar fi moarte curată. Nu am voie să sacrific nici un om. Nu, nu vreau sacrificiul tău.

SÂNDESCU : Atunci înseamnă că acceptați sacrificiul întregii grupe. Ce e mai grav ?

DEDE : Nu mă înghesui, Sândescule. Legile războiului eu le cunosc. Nu pot.

SÂNDESCU : Trebuie. La urma urmei, poate fi o misiune ca oricare alta. Oricum, eu tot am să mă, duc, și nu sînteți dumneavoastră omul care, de dragul unui regulament, să trageți în mine pe la spate.

DEDE : Dacă îți se întîmplă ceva...

SÂNDESCU : Dați-mi mîna. N-o să se întîmple nimic.

DEDE : Ia arată-mi ghearele ! Nu, nu-i bine. Asta trebuie întoarsă puțin, să așeze. Mai ia o baionetă, să le folosești ca pinioane.

SÂNDESCU : Vă pricepeți ?

DEDE : Am și eu o cupă alpină.

SÂNDESCU (*o clipă de tăcere*) : Ei, am plecat. Pînă dimineață, sper să mă întorc.

DEDE : Ai grijă ! (*O piatră se rostogolește*.) Fii calm, băiete, fii calm. Respiră adînc... Pune piciorul încet, așa... acum celălalt... (*O rafală de mitralieră. Bufnitură de trup aruncîndu-se la pământ.*) A scăpat. a trecut dincolo de cotitură. Nu-l mai vîd. (*Se aude*

geamătul lui Sami, citeva sfîrșituri.) Nu se vede nici la o palmă. Acum, ochii sint urechile.

SARAMURĂ : Eu vîd.

DEDE : Nu dormi ? Am ordonat să doarmă toată lumea.

SARAMURĂ : Cu burta goală ? Visez numai cîrnați, caltaboși, sarmale...

DEDE : Spunei că vezi noaptea ?

SARAMURĂ : Mama zicea că am ochi de pisică. Nu trece, dom' sublocotenent. Credeți-mă pe mine. Scoate capu', gata cădelnița lui popa Nateș !

DEDE : Ce-ai, mă, cu popa ăsta ?

SARAMURĂ : Dom'le, nu pot eu să-l sufăr. Scoate bani și de la vii și de la morți.

DEDE : Taci, parcă se aude ceva !

SARAMURĂ : Sforăie ăsta, dom' sublocotenent (*arată către Achim*) și se visează la pomană. Că de-aia vă spuneam eu că nu mă culc. (*Geamătul se repetă.*)

DEDE : Acum ai auzit ?

SARAMURĂ : Geme cineva, dom' sublocotenent.

DEDE : Mă, irl partea aia a plecat Sândescu. Să fi pățit ceva ? Uită-te în direcția aia, Saramură, îl vezi ?

SARAMURĂ : Nu se vede nimic. Ba da, vine. Se tirăște... Hai mă, încă puțin... Așa. Dă mîna ! (*Sândescu cade în groapă. Abia mai respiră.*)

DEDE (*cercetîndu-l*) : E împușcat în picior. Pansament !

SÂNDESCU (*geme și deschide ochii*) : Ceasul rău, domnule sublocotenent. Mi-au aranjat piciorul...

DEDE : Ți-am spus că-i o aventură timpită și nu m-ai crezut.

SÂNDESCU : Dacă nu mă nimereau...

ONICĂ (*trezindu-se*) : Măi Sândescule, ai o baftă, mă...

SAMI : Și adormisem...

SARAMURĂ : Știu și nemții că sforăi...

SAMI : Du-ti dracului ! Eu tocmai voiam să vă spun ce-am visat : mama, să fie sănătoasă, pusese masă mare, și nu știu de unde vă adunase și pe voi, așa urîți și nîmîncăți, și ne-a pus la toți în față, în cite-o farfurie mare, mare de tot, ghici ce ?

SARAMURĂ : Știucă umplută.

SAMI : Uite-l că știe ! Mă, pezevenghiule, tu ai fost la masă, mă, pentru că uite ce vă spun eu vouă, la toți, ca să știți și voi cît de pezevenghi e ăsta : mă băieți, singurul care a apucat să înfulece a fost el. Și, Doamne, ce mai înghițea știuca aia umplută... Noi, cînd să gustăm...

DEDE : Încetează, Sami ! Saramură, fixează-ți ochii pe colțul stîncii, să nu avem surprize. (*Pauză. Sami meștește atele pentru Sândescu.*)

ONICĂ (*timid*) : Dom' sublocotenent, uite, în bidonașul ăsta am mai păstrat

cam o cinzeacă de țuică. O dușcă dumneavoastră, una — Săndescu. Zău că meritați. Amindoi.

DEDE : Dacă beau, mă îmbăt criță. Sînt flămînd ca și voi. Mă fac praf, Onică, nu te supăra...

SĂNDESCU : Au ieșit stelele. Ce multe sînt ! Ce frumos și limpede se face cerul după ploaie...

DEDE : E două noptea. (Pauză.) Astăzi împlinesc 22 de ani. Acum un an, de ziua mea, eram încă elev. Am adus o sticlă cu coniac în dormitor și am băut din ea pe ascuns.

ONICĂ : Dom' sublocotenent ! Atunci, hai să împărțim cinzeaca asta cu toți. Incepeți dumneavoastră.

DEDE : Mulțumesc, Onică. Sănătate, băieți, și să ne vedem cu bine în țară.

TOȚI : Sănătate ! Să trăiți ! La mulți ani !

ONICĂ : La mulți ani, domnule sublocotenent. Să vă găsiți o fată după inimă și să vă umpleți casa de copii.

SĂNDESCU : O viață senină, domnule sublocotenent, ca inima noastră, a românilor.

SAMI : Bine a zis pezevenghiul ăsta, domnule sublocotenent : cu inima senină și cu multă dragoste în ea.

VOCI : La mulți ani, la mulți ani !

DEDE : Vă mulțumesc, fraților, vă mulțumesc din inimă. Și-acum, gata ! Onică și cu mine rămînem de planton, restul, la culcare !

SĂNDESCU : Lăsați-l pe Onică să se culce. Rămîn eu. Tot nu pot să dorm. Mă doare îngrozitor. Cred că-i atins osul. A pus Sami niște atele și mi l-a legat strîns cu moletiera. Simt cum se umflă.

DEDE : Poate că nu-i rupt. Oricum, de tras, poți trage.

SĂNDESCU : Ca și pînă acum.

DEDE : A fost un fleac. Greul abia vine. De-aseară nu se mai aude nici un tun. Înseamnă că ai noștri i-au dat peste cap. Ca să nu se trezească cu românii în spate, celor de-aici nu le rămîne decît o soluție : să atace.

SĂNDESCU : Da, o să fie o zi de pomină.

(Pauză. Pietre răzleșe care cad, sunetele pădurii, din cînd în cînd cite un foc izolat de armă.)

DEDE : Ai vreo dorință... ? (Pauză.) Săndescule, ai auzit ce te-am întrebat ?

SĂNDESCU : Dorință ? Am, sigur că am. Să nu mă mai doară piciorul. Sau măcar să mă lase cu mintea limpede, să nu fac febră.

DEDE : Nu, nu asta am vrut să spun...

SĂNDESCU : Dacă vă referiți la moarte...

Am să vă spun ceva, domnule sublocotenent : cu băieții ăștia am plecat de acasă. La centrul de recrutare mi i-a dat în primire secretarul nostru de partid. Și, știți ce mi-a spus ? „Săndescule, ochii și oamenii. Patru îți dau, patru îmi aduci, și cu tine cinci“. Așa că, vedeți, domnule sublocotenent, nu am decît o singură ieșire. Și am să mă întorc înapoi acasă, cu toți șase.

DEDE : Parcă erați cinci.

SĂNDESCU : Și cu dumneavoastră șase, pentru că o să vă întoarceți cu noi.

DEDE : Eu sînt ofițer, Toni. Eu primesc ordine din altă parte.

SĂNDESCU : Ordinele vor fi date dintr-un singur loc, domnule sublocotenent. Și locul acesta se cheamă Partidul Comunist Român.

DEDE : Nu știu, Toni. Nu mă prea pricep la politică. Specialitatea mea e războiul. Și una din legile războiului îmi cere să te rog să-mi îndeplinești o dorință.

SĂNDESCU : Orice, domnule sublocotenent.

DEDE : Dacă totuși se întîmplă... Dacă e... Atunci, uite, aici, în buzunarul interior, e un portofel, și, acolo, tot ce trebuie... Și adresa bătrînilor... Poate treci pe la ei.

SĂNDESCU : Absurd ! Ce rost are discuția asta ?

DEDE : Promite-mi, Toni.

SĂNDESCU : Nu, nu înțeleg de ce vă chinuți cu asemenea idei.

DEDE : Promiți ?

SĂNDESCU : Dacă asta vă ajută cu ceva, atunci fiți sigur că așa voi face.

(Din nou liniște. Nu se mai aude nici o împușcătură. Numai zgomotele firești ale pădurii de munte.)

DEDE : Ce noapte frumoasă...

SĂNDESCU : În nopți ca asta îmi plăcea să mă duc pe baltă, la pește...

DEDE : Ai iubit vreodată ?

(Tăcere.)

SĂNDESCU : Iubit ? Cred că da. Știu eu ? Am avut o prietenă. Au fost și momente cînd nu mă gîndeam decît la ea. De dimineață, cînd mă duceam la fabrică, și pînă seara, cînd o vedeam, sufeream toate chinurile iadului. Uile însă că sînt atîtea luni de cînd am plecat și e prima dată cînd mă gîndesc la ea.

DEDE : Ești norocos.

SĂNDESCU : Credeți ?

DEDE : Eu n-am avut nici o prietenă... Ne ducea un major, din cînd în cînd,

- la o casă... Trebuie să fie frumoasă dragostea... Uneori visam, și acum mi se mai înlămplă, visam o fată înalță, subțire, într-o rochie lungă, de borangic, o rochie subțire ca pînza de păianjen. Fugea spre mine rîzînd și, de cite ori credeam că am prins-o în brațe, se topea ca un abur.
- SÂNDESCU : Poate că o s-o găsiți.
- DEDE : Vise, vise de bărbat tînăr, claudrat de mic între zidurile unei școlicazarmă.
- SÂNDESCU : Au trecut toate, domnule sublocotenent.
- DEDE : Crezi ?
- SÂNDESCU : Toate, ascultați-mă pe mine. Viața o să fie cu totul altfel, o să vedeți.
- DEDE : Mă simt bătrîn, Toni.
- SÂNDESCU : La 22 de ani ? Cam exagerat, domnule sublocotenent.
- DEDE : Ajuns la capăt, obosit. Și ce știu eu despre viață ? Drepti, culcat, drepti... Linia de ochire se calculează în funcție de... inamicul va fi lovit în flanc în condițiile... frontal în condițiile... și alte condiții, cînd trebuie să-i cazi în spate...
- SÂNDESCU (*stînjénit*) : O să aveți vreme să știți de toate, domnule sublocotenent.
- DEDE : Poate, poate... (*Pauză.*) Crezi că ai să poți sta de planton singur ? Aș încerca să ațipesc un pic. Sînt frînt.
- SÂNDESCU : Fiți fără grijă. Parcă mijesc și zorile. Acum se vede mai bine. (*Liniste. Respirațiile soldaților, mișcarea pădurii, timpul care se scurge. Pauză. În șoaptă.*) Domnule sublocotenent, domnule sublocotenent...
- DEDE (*încă adormit*) : Cine-i, ce-i ? Tu ești ? Vin ? Școală soldații !
- SÂNDESCU : Pregătesc ceva.
- DEDE (*privește spre locul trupelor germane*) : Dar asta-i curată crimă ! (*Toți privesc îngroziți.*)
- SAMI : Criminali, criminali, criminali...
- ACHIM : L-au legat la ochi...
- ONICĂ : E pe marginea prăpastiei.
- VOCEA SOLDATULUI GERMAN : Nu uita de scrisoare. Scrisoarea... (*Avoi un strigăt desperat, un trup care se rostogolește.*)
- DEDE : Bestiile, l-au aruncat de viu în prăpastie !
- SÂNDESCU : E ca un avertisment.
- ONICĂ : Dom' sublocotenent, fraților, am vedenii ? Uitați-vă colo sus ! Nu-l fum ?
- DEDE : Gura, ostaș ! Ai noștri se află în spatele lor. Nu au decît două soluții : ori să se predea, ori să atace. Și mai voiau să ne convingă că e pace... Sînt
- trupe S.S. Nici un glonț pe-alături ! Rapid, și, pe cît posibil, nu trageți doi în același inamic !
- ONICĂ : Vin.
- DEDE : Foc ! Nu-i lăsați să se apropie.
- (*Se trage virtos de ambele părți. Se aud strigăte, gemete, tropăitul bocancilor și al cizmelor pe pietre, vocea sublocotenentului : „Baioneta, băieți !”, gîfiieli, k-nituri și apoi liniște.*)
- SÂNDESCU (*fiecare dintre cei strigați răspunde într-un fel*) : Saramură, Sami, Onică, Achime, măi băieți... dom' sublocotenent !
- VOCI : Mama mării lor !... Scăparăm și-acum !
- SÂNDESCU : Domnule sublocotenent ! (*Geamăt.*) Dumnezeule, are o baionetă infiptă în el...
- SAMI : Nu-l atinge ! Nu pune mina pe baionetă ! Il omori. Așa poate să mai reziste. Ce infern... Dacă vin repede ai noștri, dacă au un medic...
- DEDE (*geme, apoi întreabă șoptit*) : Au trecut ?
- SÂNDESCU : Nu, domnule sublocotenent.
- DEDE : Ce pierderi ?
- SÂNDESCU : Un rănit. Dumneavoastră.
- DEDE (*umor negru*) : Te ții de cuvînt, Toni.
- SÂNDESCU (*mai familiar*) : Taci ! Nu mai vorbi. Ai o baionetă în tine. Economisește-ți forțele. Trebuie să vină ai noștri. Au și un medic...
- ACHIM (*scîncet*) : De ce, dom'le, de ce tocmai el ?
- SARAMURĂ : Taci, mă, 'tu-i smirna și cădelnița...
- ONICĂ (*privind într-un punct fix*) : Bă, n-a mințit neamțul. E pace, mă, e pace... Uite fumul. Așa spune Mănoiu. E pace...
- DEDE (*greu, abia șoptit*) : Eu, știți, băieți... (*Dar nu mai apucă să-și termine gîndul.*)
- SÂNDESCU (*în hohote*) : De ce, mă Dede, de ce ?
- (*Zgomot de reluare a atacului german.*)
- ONICĂ (*desperat*) : E pace, pace, mă, e adevărat...
- SÂNDESCU : Băieți, la posturi. În onoarea și pentru memoria sublocotenentului Dede Popescu, foc !
- (*Peste vacarmul focurilor de armă, cresc, pînă devin dominante, acoperind totul, uralele trupelor române.*)

ACTUL al III-lea

La fundul scenei, fațada unei cafenele de provincie, cu câteva măsuțe și scaune metalice pe trotuar. În dreapta, un gang cu un anticariat improvizat. În stânga, un chioșc cu înghețată. La o masă, cu o cafea în fața și cu un pahar cu apă, fostul Telefonist de la punctul de comandă. Din cafenea iese și intră un ospătar plictisit. Din gang apare Sami, iar pe geanul chioșcului se vede capul fostului Căpitan.

SAMI (*privind un copac*): Cîntă, cîntă, ce-i pasă ei. Ciugulește ici, ciugulește colea... Ce, parcă stă, ca mine, să vină cineva după ediții rare? Cine să vină, pe cine mai interesează? Și dacă l-ar interesa, parcă ar găsi? De unde să găsească? Da' cîntă frumos. Și dacă ai așa un glas și cînti așa frumos, că nu ai dreptul să ciugulești unde îți place? (*Se uită către fostul Telefonist.*) Ieri a venit unul la mine. Cu ce crezi? Cu „Istoria literaturii” de George Călinescu. Ai auzit dumneata de George Călinescu? De unde să auzi! (*Privind în gol.*) S-a tot plimbat pe-aici, strîngînd cartea în brațe, și odată s-a repezit la mine și mi-a zis: „doi poli”. Cum „doi poli”, domnule? Așa o carte? Și se ținea cu mîinile de ea, și era atîta desperare în gestul ăsta al lui... Am scos banii să-i dau, iar el, ca să vezi, domnule, și-a smucit cartea din mîinile mele și-a fugit. L-am strigat: „domnu’, domnu’...” (*Către fostul Telefonist.*) Tu ascultă ce spun eu sau ce faci? (*Telefonistul mormăie ceva, întorcîndu-se și mai mult cu spatele către Sami. Sami, către chioșc.*) Domnu’ căpitan, cum merge deverul?

CĂPITANUL: Slab, ca să nu spun mizerabil. Da’ eu o să mă redresez, vin căldurile. La tine, însă, situația este albastră.

SAMI: Albastră, albastră, dar parcă tot mai bine este decît verde.

CĂPITANUL: Sami!

SAMI: 'trăiți!

CĂPITANUL: Am convenit să discutăm orice, dar politică, nu.

SAMI: Am convenit, dar parcă poți? Dumneata nu te uiți în jur? Respiri politic, mănînci politic, te-mbraci politic...

TELEFONISTUL: Te tunzi politic...

SAMI: Uite-l, domnule, că știe să vorbească!

TELEFONISTUL: Totul este astăzi politică, și nu se poate altfel. (*Către Căpitan.*) Iar dumneata, degeaba ești acru. Știi că trebuie să plătești. Adu-ți a-minte. Ai spus-o singur.

CĂPITANUL: Atunci aveam 30 de ani, acum am aproape 50. Vezi deosebirea?

TELEFONISTUL: Oboseala?

CĂPITANUL: Nu. Dar, toate disponibilitățile mele s-au irosit din cauza unor idei prostești și străine de firea noastră, a românilor. Cel puțin, asta e părerea mea...

SAMI: Păi ce, parcă eu am zis că facem politică? Și încă ce politică; de-aia de te umflă cu dugheană cu tot...

TELEFONISTUL: Ei lasă, că nu mai e dracul chiar atît de negru...

SAMI: Negru, nu, dar drac tot e. (*După o pauză.*) Am o idee: dacă tot stăm aici pe degeaba, că mușteriii nu ne-au dat afară din prăvălie, hai să facem o afacere: eu cumpăr două înghețate de la domnul căpitan, una pentru dînsul, fac eu cînte, și una pentru mine, iar dumneata, domnule inginer, cumperi o carte de la mine.

TELEFONISTUL (*rizînd*): Bine, Sami, și ce-mi oferi?

SAMI (*privind în jur*): Domnule, pentru că te știu de mult și pentru că ai devenit și dumneata intelectual, îți vînd o carte mare. Ce „vînd”? Parcă eu vînd? Ți-o dau aproape gratis.

TELEFONISTUL: Zi-i mă, odată, ce carte?

SAMI (*privind în jur, fals speriat*): Dar nu spui la nimeni c-ai cumpărat-o de la mine.

TELEFONISTUL: Jur!

SAMI: „Istoria literaturii” de George Călinescu. Gratis: o sută de lei.

TELEFONISTUL: A venit ăla cu cartea înapoi?

SAMI: Parcă eu nu știam că vine? Vai de capul lui!

TELEFONISTUL: Și i-ai dat doi poli?

SAMI: Care „doi poli”, de unde „doi poli”? Asta-i o poveste veche, iar ce-ți ofer eu e o carte mare, domnule... De ce te uiți așa, dom’ căpitan? Adu înghețata și bate palma cu Sami, dom’ inginer, că astăzi ai făcut o afacere așa de bună că ai să-ți aduci aminte de ea toată viața.

TELEFONISTUL: Bine, Sami, făcă-se voia ta.

SAMI: Amin, și să fie de safta. Ia și

dumneata, dumnea căpitan, patru lei, și după atîta muncă să stăm și noi pe cite un scaun, să ne mîncăm înghețata. (*Mîncă în liniște.*) Dom' căpitan, am să-ți spun un lucru, dar să nu audă mușteriii: aștiaiarau uitat să pună zahăr în înghețată.

TELEFONISTUL (*se uită la ceas*): Acceleratul întîrzie, de regulă, dar poate că astăzi...

CĂPITANUL : De ce te cramponezi dumneata de o himeră ?

TELEFONISTUL : Era pace. Doamne, nu-mi venea să cred că era pace și noi trăiam...

SAMI : Așa pace... Aia trăgeau în noi, noi trăgeam în ei... Îmi vine să vomit de cite ori mă gîndesc.

(*Se aude o mașină oprind, dar nimeni nu o ia în seamă.*)

TELEFONISTUL : Ciți au mai rămas dintre noi, ciți am fost acolo ?

SÂNDESCU (*apărind din spatele chioșcului, într-un costum elegant. Stofă fină, croială de clasă. În general, ținuta lui are o anume distincție care impune, poate, în anumite momente, puțin cam prea cazonă*) : Să facem apelul grupei de uteciști.

SAMI : Uite, domnule, minunea !

TELEFONISTUL : Ce spuneți de himere, domnule căpitan ?

CĂPITANUL : Formidabil ! (*Către Săndescu.*) Măi băiete, dar ai încărunțit rău de tot...

SÂNDESCU (*poziție militară reglementară*) : Domnule căpitan, permiteți să fac apelul grupei de uteciști ?

CĂPITANUL (*privește în jur și zîmbește trist*) : Permit.

SÂNDESCU : Achim !

ACHIM (*apare de după chioșc*) : 'zent !

SÂNDESCU : Onică !

ONICĂ (*apare de după chioșc*) : 'zent !

SÂNDESCU : Saramură !

ONICĂ : Căzut pentru patrie.

(*Rămîn toți pentru o clipă în poziție de drepti.*)

SÂNDESCU : Sami !

SAMI : Cu ajutorul lui... Pardon, sint aici, adică... (*Milităros.*) Present.

SÂNDESCU : Sublocotenent Radu Popescu !

ONICĂ : Căzut pentru patrie.

SÂNDESCU (*îndreptindu-se către Căpitan și luînd poziție de drepti*) : Și colonelul Săndescu, care raportează că grupa utecistă este gata pentru noi misiuni.

SAMI : Ie-te-te, dom'le ! !

CĂPITANUL (*cu o tresărire de mirare*) : Formidabil ! (*Malitios, către Sami.*) Ce

și-e cu dușmanul ăsta de clasă, dom'le ! Cum fabrică el tresele !

SÂNDESCU (*se face că nu aude*) : Ce mai faceți, oameni buni ? Dacă nu era Telefonistul, cine știe cînd ne vedeam... (*Către Ospătar, care se apropie.*) Măi băiete, n-ai putea să pui niște mese aici și să ne dai și nouă ceva ?

OSPĂTARUL : Cafele, prăjituri, așa, pentru dumneavoastră, un lichior...

SÂNDESCU (*semn către Onică, care pleacă*) : Bine, băiete, pune tu mesele, că de rest ne ocupăm noi.

OSPĂTARUL : Tovarășe colonel, o să am probleme.

SÂNDESCU (*sec*) : Cu mine, nu.

(*Căpitanul, în dreptului chioșcului, și Sami, în fața gangului, observă, se uită din cînd în cînd unul la altul și amîndoi la Telefonist.*)

CĂPITANUL : Pot să vă întreb ce vreți să faceți, domnule colonel ?

SÂNDESCU : Săndescu. Tovarășe Săndescu. Vreau să bem un pahar pentru revederea noastră, să luăm o gustare, să stăm de vorbă.

CĂPITANUL : Dar aici nu e voie. Locul acesta are altă destinație.

SÂNDESCU (*nu se știe cît glumește*) : O schimbăm. Dau un telefon și, pînă am pus noi masa, i-am schimbat și firma.

SAMI : Auzi, domnule ! Dă un telefon și schimbă firma. Mare negustor trebuie să fii, dacă poți să faci ce nici Șoimovici nu putea, și ăla avea douăsprezece prăvălii, dar ca să schimbe firma la una era o adevărată dandana, cu acte, cu înscrisuri...

SÂNDESCU : Alte vremuri, Sami...

SAMI : Păi, eu spuneam altceva ? Ce vremuri, domnule, ce vremuri...

ACHIM (*către Onică*) : Ce vrea șeful, mă ?

ONICĂ : Mai poți să știi ? Poate să-i facă oameni, cum tot atît de bine poate să-i bage și la zdup.

TELEFONISTUL : Săndescule, nu vrei să discutăm serios ? Ai venit cu mașina de la București — că, pînă la sosirea trenului, mai e jumătate de oră... Sau ai schimbat și mersul trenurilor ? ! Probabil că te grăbești, probabil că ai timp puțin. Hai să stăm de vorbă, lasă dracului toate mofturile astea.

SÂNDESCU (*nu vrea să-l audă*) : Băiete, niște pahare mici și niște pahare de vin, farfurii, tacîmuri... hai, repede !

CĂPITANUL : Fără glumă, tovarășe colonel, e un abuz, o încălcare a legii.

SÂNDESCU : Lege ? Care lege ? Și legile astea cine le face, nu le facem noi ?

SAMI : Așa este, domnule căpitan. Ei le fac.

(Achim și Onică se întorc brusc către Sami, amenințători, apoi Săndescu izbucnește în ris și, după el, și ceilalți doi.)

SÂNDESCU : Tot glume!, Sami, tot glume!... Numai, fii atent cu cine faci glume. Cu noi, mă rog, sintem de-ți noștri...

SAMI : Avea mama o vorbă, Dumnezeu s-o ierte...

SÂNDESCU *(tresărind)* : A murit tanti Clara ?

SAMI : Pentru patrie. În drum spre Tel-Aviv. Inima.

SÂNDESCU : Îmi pare rău, Sami.

SAMI : Uite ce vorbă ! Și, dacă nu muera, acum m-ai fi arătat cu degetul că am rude în străinătate...

SÂNDESCU : Poate, nu știu, dar să știi că-mi pare rău după tanti Clara. Știi ce femeie minunată era ? Cultă, modestă, înțeleaptă, bună...

SAMI : Stai, domnule, cu referințele, că nu mi-a propus nimeni să ocup un post în guvern.

ONICĂ : Du-te dracului ! Cu ăsta nu se poate discuta nici o clipă serios.

SAMI : În sfârșit, aud și eu o vorbă ca lumea, că e singura de cînd ați venit aici, dacă nu pun la socoteală apelul.

TELEFONISTUL *(bate cu palma în masă)* : Terminați mascarada ! *(Către Ospătar.)* Ia de-aici toate mofturile astea ! *(Către Onică și Achim.)* Luați toate sticlele de pe masă. Și repede ! Stați jos. Nu așa se sparge gheața, Săndescule, și nimeni n-are nevoie s-o spargă. Ce-a fost acum aproape douăzeci de ani aparține istoriei. E vorba de ce-am făcut în acești ani cu noi, cu tovarășii noștri. De asta v-am adunat astăzi aici.

SÂNDESCU *(se așază greoi, obosit, mușchii feței îi cad, devine brusc un om aproape bătrîn)* : Ce-am făcut ? Am învățat să conducem și să construim.

TELEFONISTUL : Cum ?

SÂNDESCU : Cînd mai bine, cînd mai rău.

TELEFONISTUL : S-o luăm altfel. Să ne luăm pe fiecare dintre noi și să vedem ce-am făcut pentru ceilalți. Cum ne-am îngrijit de viața lor ?

CĂPITANUL : Ce rost are să mai dezgropăm trecutul ?

(Un moment de tăcere. Sami îngînd un cîntec evreiesc trist.)

SÂNDESCU : Din busculadă, toți am ieșit rănii. Dede a murit...

ONICĂ : În spital, Săndescu a fost anunțat că va lucra în poliție. De acolo, a trecut la Securitate.

ACHIM : Noi ne-am dus acasă și am pus mina pe plug. Împreună cu Mănoiu, ne-am îmbătat într-o seară și ne-am bătut ca chiorii. A doua zi, Mănoiu i-a dat-o lui Onică pe soră-sa.

SÂNDESCU : Aveam nevoie de oameni de încredere. Trebuia să ne construim propriile noastre organe de ordine. I-am luat cu mine pe ăștia doi și pe Saramură.

SAMI *(își intrerupe cîntecul)* : Cum s-o fi terminat povestea aia cu pomana, pe care o spunea Saramură ?

TELEFONISTUL : În Munții Vrancei trebuia să te duci și tu, pentru lichidarea bandelor de legionari. Îți amintești. Săndescule ?

SÂNDESCU : Trebuia să mă dublez cu Saramură. De ce nu m-am dus, nu-mi mai aduc aminte. Cred că m-am îmbolnăvit. Ceva a fost...

TELEFONISTUL : Da. Ai făcut brusc 40 de grade. Ai fost internat. Cu Saramură a plecat un novice. Din cauza lui, a fost împușcat pe la spate.

SÂNDESCU : E un rechizitoriu ? Insinuezi, poate, că eu sînt vinovat de moartea lui ?

TELEFONISTUL : Nu. Doar că ai fi putut să-l oprești, sau să-i asiguri o dublură de calitate...

SÂNDESCU : Eram în spital, ai spus-o tu însuși.

TELEFONISTUL : Da, erai în spital...

CĂPITANUL *(pe același fond muzical de mai înainte)* : Am fost lăsat la vatră, m-am întors în sat și mi-am luat postul în primire. Doamne, niciodată n-am fost atît de fericit ca atunci. Pînă într-o noapte...

SÂNDESCU : Haideti, totuși, să bem un păhărel. Acum, dacă o fi să ne amendeze, punem mîna de la mîna și plătim.

(Achim și Ospătarul toarnă în pahare.)

ONICĂ *(Telefonistului)* : M-a chemat la el, împreună cu Saramură. Ne-a spus că vom avea o misiune delicată. Stătea cu spatele la noi, nu ne-a privit nici o clipă. Vorbea răstit, dur, rupea vorbele din el. Cînd am aflat, ne-a pierit vocea. Saramură și-a scos pistolul, legitimația, și le-a pus pe masă. Parcă-l aud : „Eu mă întorc la fabrică”. „De aici nu există decît un drum” — ne-a spus și-a arătat cu degetul în jos, către beciuri. Și nici atunci nu s-a întors să ne privească. Iar Saramură a plecat liniștit și-i aud și-acum pașii coborînd treptele de piatră către celulele de la subsol.

ACHIM *(ridică paharul)* : Să bem pentru întîlnirea de azi.

ONICĂ *(la fel)* : Pentru sănătate...

- SAMI** (aparte) : Am eu așa niște momente cind tare aș vrea să fiu mahomedan. Aia nu au voie să bea oficial. Da' dacă trebuie... (*Către ceilalți*.) Atunci să bem și pentru puțină dreptate, și pentru puțin adevăr...
- TELEFONISTUL** : Și pentru revenirea la sentimente cinstite, de prietenie sinceră, lipsită de frică...
- SÂNDESCU** (*pe fundalul acestor urări*) : Il primisem pe listă. Ordinul era imperativ. (*Se întoarce brusc către cei doi și strigă, de parcă acum s-ar petrece totul*.) Drepti! Saramură — 24 de ore de carceră. Voi doi îl arestați și-l aduceți. Aici și nu în altă parte. Executarea.
- CĂPITANUL** : Cind au intrat pe ușă m-au întrebat dacă nu am un pahar cu vin. Am turnat dintr-o damigeană în două căni și le-am dat. Prima bănuială am avut-o cind am văzut că nu observă că eu nu beau. Ei beau din căni și tăceau. Încercam să le prind privirea și nu reușeam. Întorceau capul, se fereau să mă privească în ochi. Și-atunci am înțeles.
- ONICĂ** : Eram aproape beți cind i-am spus să-și ia ceva schimburi cu el.
- ACHIM** : A venit timpul să plătești.
- CĂPITANUL** : Și am plătit.
- SÂNDESCU** : Adevărat. Ce-a fost, a fost. Într-un fel sau altul, toți am plătit.
- TELEFONISTUL** : Nu cred că socotelile pot fi încheiate chiar așa ușor.
- ACHIM** (*dur*) : Ce vrei să insinuezi ?
- SÂNDESCU** : Achim !
- TELEFONISTUL** : Nu insinuez. Spun. În clipa asta, poate mai puțin. Dar nu-mai în clipa asta. Și ce-ai făcut cu el, Sândescule ? (*Arată către Căpitan.*)
- SÂNDESCU** (*s-a dezobișnuit de mult să i se mai vorbească pe un asemenea ton. Sare de pe scaun, apoi izbucnește într-un ris teatral.*) M-am dezobișnuit să aud un civil că mi se adresează în acești termeni.
- SAMI** : Era să-ți spun un proverb, dar sînt sigur că-l știi. Cind stăteam noi doi, adică el (*il arată pe Sândescu*) și cu mine, la Brăila, în colțul străzii noastre era o circiumă, „La cireasă“; acolo veneau tăvălucarii, dejugau boii și beau jumătate din câștig. Acolo, într-o seară...
- TELEFONISTUL** : Sami !
- SAMI** : De cincisprezece ani mă conving că facem democrație, și nu mă lasă să spun o vorbă ! Uite, o să mă rugați să vorbesc și eu o să tac. Să văd atunci ce-o să faceți ?...
- TELEFONISTUL** (*lui Sândescu*) : Nu mi-ai răspuns.
- CĂPITANUL** : N-are nici un rost, măi băieți. Ne facem sînge rău unii altora. Ce-a fost, a trecut. Acum, să fim sănătoși.
- TELEFONISTUL** (*către Sândescu*) : Ce-ai făcut cu el ?
- ACHIM** : L-am adus cu o mașină la București.
- TELEFONISTUL** : Legat la ochi ?
- ONICĂ** : Nu. I-am pus o glugă-n cap.
- ACHIM** : L-am predat tovarășului colonel. Era căpitan, atunci...
- TELEFONISTUL** : Și ?
- SÂNDESCU** : Pe ei doi i-am trimis acasă, la neveste. L-am scos pe Saramură din celulă, i-am dat o foaie de drum și i-am dus cu mașina la gară.
- CĂPITANUL** : La început, n-am înțeles nimic. Călătoream cu clasa I, ca persoanele oficiale. Am ajuns, noaptea, într-o gară prăpădită. Trenul a oprit doar cîteva minute. Am coborît și am mers aproape patru ore pe jos. Spre dimineață, am ajuns în dreptul unui gard de sîrmă ghimpată. O sentinelă ne-a somat. După care Saramură a plecat fără să spună o vorbă, iar eu... cinci ani de zile.
- TELEFONISTUL** : Ce-ai făcut ?
- CĂPITANUL** : Are vreo importanță ?
- TELEFONISTUL** : Poate că ai dreptate. (*Către Sândescu.*) De ce, Sândescule ? Îi cunoșteați, puteai oricind să spui ce fel de om este.
- SÂNDESCU** : Măi, ce grozavi sînt oamenii azi ! Cit curaj au ei, cum condamnă ei abuzurile — sau nu s-a rostit cuvîntul ăsta ? ! Nu-i nimic, o să vină vremea să-l spunem și o să-l prea spunem. (*Pauză.*) De ce-am făcut-o ? Cred că din slăbiciune. Pentru că îl cunoșteam, pentru că ceva, în fundul sufletului, îmi spunea să fac așa și nu altfel.
- SAMI** : Așa-mi zicea și mama, Dumnezeu s-o ierte, du-te, Sami, cu găina asta la haham, că are el o slăbiciune pentru păsări.
- TELEFONISTUL** : Mai exact, Sândescule ?
- SÂNDESCU** : Mă obligi să desconfir un secret. Pot să mă supun și pot să-ți refuz, cit ești tu de instructor al Comitetului Central.
- TELEFONISTUL** : Deci, așa se pune problema. Și, în spatele așa-zisului secret, se poate ascunde orice.
- SÂNDESCU** : Abuz ?
- TELEFONISTUL** (*după o lungă tăcere*) : Și abuz. Știu. Îmi depășesc atribuțiile. Azi, acum și aici, mi le depășesc. (*Pauză.*) Funcția asta o am de două luni. Două luni, în care tot timpul meu liber, extrem de puținul meu timp liber, l-am petrecut încercînd să vă găsesc. Poate, și dintr-un sentiment de vinovăție... Să aflu ce s-a ales de fiecare în parte, de noi, cei rămași în viață.

- SÂNDESCU (*sarcastic*) : Și bilanțul nu-i prea vesel.
- TELEFONISTUL : Deloc. Și, partea cea mai întunecată îți aparține.
- SÂNDESCU (*către Căpitan, privind în zare lichidul din pahar*) : Cocca ar fi numit lichidul ăsta...
- CĂPITANUL : ...vin de viață lungă.
- TOȚI : Noroc ! Sănătate !
- SAMI (*către Onică*) : Și ți-a dat-o, mă ?
- ONICĂ : Ce să-mi dea, și cine ?
- SAMI : Pe soră-sa, ăla, cum îi ziceați voi...
- ONICĂ : Păi, nu ți-am spus ? Nuntă mare, domnule ! E dat dracu', cumnatu' meu. A ajuns președintele *ceapeului*.
- SAMI : Ca să vezi ! Și, în spital, spunea că dacă-i ia pământul face moarte de om.
- ONICĂ : S-a lămurit, dom'le, că nu-i timpit.
- SÂNDESCU (*către Telefonist*) : Inșiști ?
- TELEFONISTUL : Da.
- SÂNDESCU : Măi băieți, tovarăși, nu vă supărați... Lăsați-ne singuri câteva minute. (*După ce rămân singuri.*) Deci, vrei să știi ?
- TELEFONISTUL : Da.
- SÂNDESCU (*uitându-se în altă parte, vorbind ca pentru sine*) : Am primit, nu are importanță de la cine, o listă cu criminalii de război, sau cei considerați, la ora aceea, ca atare. Pe ea se afla și Căpitanul. Misiunea mea era, pentru început, să-i depistez și să-i țin sub observație. Urma să primesc ordin să-i arestez și să-i predau. L-am făcut pierdut într-un lagăr.
- TELEFONISTUL : Și, lista ? (*Scoate o fotocopie și i-o arată.*)
- SÂNDESCU : O fotocopie. Originalul e pus bine.
- TELEFONISTUL (*către cei din afara scenei*) : Băieți, haideți să bem totuși un pahar de vin. (*Atmosfera se destinde.*)
- ONICĂ : ...Și era pace. De-adevăratelea...
- SAMI : Neamțu' nu mințise. (*Se scutură ca de friguri.*) Criminalii ! I-am trimis scrisoarea. Fred Grün... Doamnei Herta Grün... Și i-am povestit tot. Mi-a răspuns „Danke schön"... Și în plic am găsit fotografiile a trei copii... Uitați-vă... Le port la mine. Sînt parcă niște reproșuri la purtător. (*Ride*). Eu, Sami Grünberg, i-am spus doamnei Herta Grün că în prima zi de pace i-am împușcat bărbatul, după care, cu un profund sentiment umanitar, i l-am bandajat. Doamne, cum poate să creadă o femeie germană așa ceva, la o lună după încheierea războiului ?
- TELEFONISTUL (*mai mult pentru el*) : Am făcut noi oare exact ceea ce trebuia să facem ?
- SÂNDESCU : Sînt traiectorii fundamentale ale destinelor noastre, impuse de mișcarea istorică a forțelor sociale... Am făcut exact ceea ce trebuia să fac... Ca și tine, dealtfel.
- TELEFONISTUL : Și, dacă ar fi trebuit să alegi tu, să decizi tu drumul pe care să mergi ?
- SÂNDESCU : Eu nu puteam să aleg, pentru că am făcut parte din plu'onul celor aleși...
- ACHIM : Și eu.
- ONICĂ : Și eu... Cu toate că... Știți, mie tare mult mi-a plăcut să am pămîntul meu, să-l muncesc cu palmele mele... Acum, însă...
- CĂPITANUL (*de undeva din fundul scenei, mai mult bănuie decît văzut*) : Dacă am fi rămas noi înșine... buni, drepti, încrezători, cu înțelegere și răbdare față de ezităriile, confuziile, nedumeririle fiecărui individ în parte...
- SÂNDESCU : A fost o luptă... A fost un fel de război în timp de pace ; care pe care ! Fără menajamente, nici de o parte, nici de alta...
- CĂPITANUL : Greșeli, excese, exces de zel... Fiecare voia să fie mai „revoluționar“ decît celălalt, adică mai dur, mai brutal. Confuzii de termeni, confuzii de atitudine... incultură...
- TELEFONISTUL : La unii, handicap recuperat sau în curs de recuperare. La alții, o cultură formată pe îndelete, uneori și prin străinătățuri, folosită machiavelic pentru a face din revoluție o afacere cu mari profituri în folos personal...
- CĂPITANUL : ...Ca să mai am forță pentru ceva, trebuia să cred, sau să am perversitatea de a mima credința. Mi-au lipsit amîndouă... Eram obosit, înfiorător de obosit... Să mă fi întors la școală ? Dar ce le mai puteam spune copiilor ?
- TELEFONISTUL : Chiar și în această situație, sînt atîtea alte lucruri pe care le poți face, mult mai demne de un ofițer român, decît chioșcul de înghețată. Se construiește atît în țara asta...

* * *

(*Șantier de munte. Pridvorul unei bărăci. Un om în plină putere privește către un punct în vale. Timpul, îmbrăcămîntea specifică șantierului fac să se distingă greu chipul fostului Căpitan.*)

CĂPITANUL : Știe să urce. Pas egal, cadență perfectă. Mers de om tânăr, sigur pe el. (Se așază greoi în fața unei mese, își toarnă un pahar, privind în zăre lichidul.) Și voiau să alunge măgarul... Timpiții ! E singurul care face aprovizionarea, în văgăuna asta. Văgăună, văgăună, ună, ună... Cred că o să mă îmbăt. Măcar să mă țin treaz pînă vine. (Pauză.) Și o să înceapă și el cu întrebările. (Joc.) „Te simți nedreptățit ?” „Nu.” „Te nemulțumește ceva ?” „Nu.” „Atunci, de ce refuzi să ieși din văgăuna asta ?” Văgăună, văgăună, uună, uună...
TELEFONISTUL (care a ajuns și-l privește în tăcere) : Nu are ecou. De ce nu are ecou ?
CĂPITANUL : Două sute de metri mai încolo, îți răspunde din trei părți.
TELEFONISTUL : Și, tu nu vrei răspuns...
CĂPITANUL : Nu. Pentru că de mult nu-mi mai pun întrebări. Mi-am pus cinci ani o singură întrebare : de ce ? I-am dat zeci, sute de răspunsuri, niciodată pe cel adevărat. Sau poate că nu l-am sesizat, nu mi-am dat seamă care este cel bun. (Pauză.)
TELEFONISTUL : Se poate.
CĂPITANUL (după o pauză) : M-ai întăritat cînd ne-am înfîlțit ultima oară. Și iată-mă aici. Urcînd, mi-a fost o clipă teamă că s-ar putea să cred...
TELEFONISTUL : Se urcă greu pînă aici. Îți scoți sufletul.
CĂPITANUL : Da, așa e.
TELEFONISTUL : Mă dor genunchii. De ce tocmai genunchii ? Pot să iau loc ?
CĂPITANUL : Da. La început, doare. Cu timpul, însă, prinde coajă. Totul e să nu-ți propui nimic. Urcușul ăsta se face fără țel. M-am convins.
TELEFONISTUL : E frumos aici. Vara. Toamna, iarna, cred că-i un infern.
CĂPITANUL : Așa a fost. Un timp. O bucată de timp care a durat la început cinci ani, și-apoi restul. (Pauză, bea.) Pînă și cu infernul te obișnuiești.
TELEFONISTUL : Ploură, bate vîntul... zăpezi... viscole, fiare sălbatice...
CĂPITANUL : Da, mai ales fiare sălbatice. Citeodată mișună în jurul meu. Dar nu le bag în seamă. Ne facem reciproc că nu ne observăm.
TELEFONISTUL : Aș bea și eu...
CĂPITANUL : N-o să-ți placă.
TELEFONISTUL (bea) : E groaznic de amară.
CĂPITANUL : Da, e îndulcită cu pelin de munte.
TELEFONISTUL : Și-ți place ?
CĂPITANUL : Nu mai știu cum poate fi altfel. Am uitat.
TELEFONISTUL : Atunci, să bem !
CĂPITANUL : Să bem. (Pauză.)

TELEFONISTUL : Cum a fost ? Cum de te-ai hotărît ?
CĂPITANUL : Nu-s astea întrebările. Altele sînt. De ce strici jocul ? De ce rupi armoniile ? Pentru că și răul are armoniile lui...
TELEFONISTUL : N-am știut. Și, care sînt ?
CĂPITANUL : Te simți nedreptățit ?
TELEFONISTUL : Nu.
CĂPITANUL : Te nemulțumește ceva ?
TELEFONISTUL : Nu.
CĂPITANUL : Atunci, de ce refuzi să ieși din văgăuna asta ?
AMÎNDOI : Văgăună, văgăună, uună, uună...
TELEFONISTUL : Hai mai încolo. Vreau să ascult ecoul.
CĂPITANUL : Ți-am mai spus : nu pun întrebări, nu vreau răspunsuri.
TELEFONISTUL : Eu vreau.
CĂPITANUL : Pe poteca asta, 200 de metri. (Telefonistul pleacă. După un timp, se aude strigătul : „văgăună, văgăună, uună, uună...” Ecoul nu se aude.) Ești mulțumit, te satisface răspunsul ?
TELEFONISTUL (revenind) : Parțial. (Pauză.)
CĂPITANUL : Cobori sau dormi aici ?
TELEFONISTUL : Rămîn. Deci, cum a fost ?
CĂPITANUL : Dacă ești friguros, am și-un sac de dormit. Noaptea sînt reci. (Ridică paharul.) Noroc !
TELEFONISTUL : Nu mai bea ! Încearcă, o vreme... Vreau să ai mintea limpede. Te-ai hotărît să lași dracului chioșcul de înghețată și să faci un lucru mai bărbătesc, mai demn de un ofițer român. Numai pentru că te-am rugat eu ? Nu cred. Atunci, de ce ?
CĂPITANUL : Muncesc cinstit și piinea mi-o ciștig cinstit. Fac ce mi se ordonă. Nimic în plus, nimic în minus. Încolo... Uuună, ...uuună...
TELEFONISTUL : N-ai crezut niciodată în ideile noastre. Nu crezi nici acum.
CĂPITANUL : Are vreo importanță ?
Muncesc. De cîteva ori mai bine decît mulți alții, care se bat cu pumnul în piept. Și, asta contează, asta e important. Restul — vorbe. Am aici unul fugit de la țară. „Dom'le, n-am pămînt, nu mă-ntereesează”. Așa zice, cînd îl întrebi de ce-a fugit din sat. Și mai zice : „Dom'le, cu ăștia, vrei s-o duci bine, zi ca ei, aplaudă, strigă «ura !» atunci cînd vor ei să strigi «ura !». Și-atunci, toată lumea e mulțumită. Ei închid ochii cînd mai faci și tu cîte una mai așa, iar tu, cînd îți fac semn, bați din palme”. Vrei să fac la fel ? Poftim. (Bate din palme.) Uraaa ! (Pauză.) Numai că, aici, asta nu ajută. Nu are ecou. Nu aude nimeni, decît munții. Și, lor nu le pasă.

Au conștiința veșniciei. Hai să strigăm amândoi „uraa !”, să vezi, se mișcă ceva, se clatină ceva, se toarnă măcar o lopată de beton în plus ?

TELEFONISTUL : Și, nu l-ai dat afară ?

CĂPITANUL (*ride*) : Unde ? Păi, afară este. Unde să-l mai dau ? Eu nu-i cer să strige „uraa !” A încercat. Nu i-a mers. A trebuit să muncească, și muncește.

TELEFONISTUL : Toți muncim. Dar depinde cât suflet punem în ceea ce facem.

CĂPITANUL : La el, sufletul este direct proporțional cu numărul sutelor pe care le ia la chenzină. E pachetul mai gros, și sufletul pus e mai mare. Și invers.

TELEFONISTUL : Și, ce deosebire este între acest mod de a munci și cel de pe vremea capitaliștilor ?

CĂPITANUL : Nici una. Nici n-o caută. Cred că nici nu-l interesează.

TELEFONISTUL : Și e bine așa ?

CĂPITANUL : Pe mine mă întrebi ? (*Pauză.*)

TELEFONISTUL : Marx a avut totuși dreptate : existența determină conștiința. (*Căpitanul nu-l aude.*) Mai bem un păhărel ? Noroc !

CĂPITANUL : Noroc ! De ceilalți băieți mai știi ceva ? Colonelul Săndescu... Onică, Achim... ?

TELEFONISTUL : Tot cum știi.

CĂPITANUL : Sani ?

TELEFONISTUL : S-au înmulțit librăriile, anticariatele de stat... Se reeditează marile opere fundamentale... A scăzut deverul... Iși încearcă norocul în Israel.

CĂPITANUL : Ca soldat, nu făcea două parale. Avea totuși un suflet bun. Poate că acolo o să aibă mai mult noroc.

TELEFONISTUL : Se cheamă trădare.

CĂPITANUL : Și băiatul ăla care făcea de planton în prima seară de pace ?

TELEFONISTUL : S-a ținut de cuvânt. A măritat-o pe soră-sa cu Onică. A primit pământ, a mai cumpărat și de la alții, și-a făcut casă

nouă, a fost trecut la chiaburi, iar cind a fost colectivizat satul s-a aruncat înaintea tractorului. Acum a e trei copii, dar nu mai are un picior. Ceapeul ajunsese aproape în sapă de lemn. L-au scos de la chiaburi și l-au pus președinte. Acum se zice că sînt milionari.

CĂPITANUL : Da, era un om ferm. Puteai să pui bază pe el. Și, tu chiar lucrezi acolo, sus de tot ?

TELEFONISTUL : Da.

CĂPITANUL : Înseamnă că n-ai venit tu numai să mă vezi. Înseamnă că vrei ceva. Ori să afli, ori să-mi spui. Mai bei ?

TELEFONISTUL : Da.

CĂPITANUL : Vezi că te-ai obișnuit ? E greu la început, după aceea...

TELEFONISTUL : Prostii...

CĂPITANUL : Rămii ? Dormi aici, să mă duc să pregătesc... ?

TELEFONISTUL : Nu, plec. Vreau să ajung jos pe lumină.

CĂPITANUL : Ei, atunci, cu bine... Cind mai ai drum prin părțile astea... aici mă găsești. Voi cumpăra cabana asta.

TELEFONISTUL : Sihăstria nu-i bună totdeauna. Mai trebuie să știi și ce se întimplă pe lume. Nu radio, nu ziare... (*Căpitanul zimbește absent.*) Dealtfel, pentru asta am venit. (*Aruncă pe masă un ziar.*) Cind o să ai curiozitatea, citește-l. Merită. (*Iese.*)

CĂPITANUL (*singur, privește după omul care coboară ; bea liniștit din pahar*) : Are mersul tînăr, cadența perfectă. (*Ziarul este împăturit. Il privește fără să-l desfacă.*) A venit de la București pentru asta... (*Impinge sticla și paharele și despătorește încet ziarul.*) Lucrările Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, 22—25 aprilie 1968... (*Citește, la început distrat, apoi din ce în ce mai concentrat. Scena se întunecă treptat. Nu se mai vede decît conturul munților și ze aude gîfîitul unui om care aleargă. Apoi, strigătul : „Oameni buni, oameni buni, s-a terminat războiul...”*)

C O R T I N A